МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 96 (2617) | Ера, 30 ноябрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

БЕРРИГА НИЗ— ПАРТЕ XXII СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА!

«Вай де дага кхоабараш гуш да, декхараш белгалдаь да. Ьалха тІадерза, новкъостий! Коммунизма керда коталонаш яхара тІехьа!» Хьамсарча парте XXII съезд дІакъовлача хана Н. С. Хрущева аьнна уж дешаш советски халкъа девиз хинна дІаэттад. МоллагІча моттиге советски саг къахьегаш вале а тахан цун дагалаттар цаІ да: вай мехка адамий сийрда кхоане — коммунизм хьалъеча хьинарегІа дакъа лацар. КПСС Программа тІа белгалдаькккхача бесса, хІаране дика кхетаду денгара денга толамаш совдоахаш къахьега дезилга.

Дерригача советски халкъо санна из сийлен гІулакх дика кхетадаьд Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а. Парте XXII съезда сийна йоаржаяь яхь лаьгІ ца йолийташ, хІанззехьа керда декхараш белгалдоахаш я тайп-тайпарча предприятей, боахамий дуккха коллективаш.

Мехкдаьтта даккхара укх шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, семилетка диъллагІча шера чотах къахьегаш я «МагІалбикнефта» Ленина орден лелаеш йола коммунистически къахьегама цхьоалагІча промысла коллектив.

— Цахаддаш кердадар юкъекхувлаш, къахьегама овсарле лакхъеш къахьегаргда оаха коммунизм хьалъяра тІехьа,— йоах промысла мехкдаьттахоша.

ТІадоагІача шера чотах хІанззехьа доккхий толамаш даьхад крекинг-завода № 3—4 йолча коммунистически къахьегама установка коллективо а.

Боарам боаццаш дегаш гІоздаьнна ба Старопромысловски района комсомольцаш. Цар лаьрхІад семилетка юхедисача диъ шера комсомольски ударни вахте а этта къахьега.

Парте XXII съездо юрта боахам дІахо дегІабоалабара белгалдаьхача наькъех бизза пайда а эцаш, хІанззехьа кхетамца вІаштІехьдаьха балхаш деш ба республика юрта боахама къахьегамхой а. Тайп-тайпара культураш дІаювш долча лаьттай структура дукхагІа продукци хургйолча тайпара эргаяькккхай Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхозе. Парте хьалхашка оттадаь декхараш укх гарггарча шерашка кхоачашде йиш хулийтаргйолаш я совхоза коллективо тІанийца керда структура.

Юрта боахама продукци алсамъяккхара керда наькъаш лохаш ба Надтеречни района къахьегамхой а. Кердача структурах районе лаьрхІад тІадоагІача шера дІадувш дола фийг бола ялати хьажкІаши укх шерарчул дуккха дукхагІа хилийта. Геттара дика гІулакх да «Надтеречный» совхоза 1-ча отделенерча болхлоша дІадоладаьр. Шоай торонашка а хьежа, цар лаьрхІад отделене коа тІарча оалхазарий ферма вІашагІйолла. Цу тайпара ферма вІашагІйоллаш ба «Гвардейский» совхоза болхлой а.

Дукха ба вай республике гІороаьнна хьажкІаш лелаю звеньевойш а. Къаьстта чІоагІа йоакхо еш ба уж хІанззехьа тІадоагІача шера республика кхашка хьажкІаш чІоагІагІа хьувкъийтара.

Цхьабакъда, КПСС XXII съездо советски халкъа хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа, цІенхаштта кхоачамбоацараш гуча а доахаш, вІаштІехьбаккха беза вай болх дІахо. Дукха ха йоаццаш Грозне хиннача областной партийни актива собране белгалдаьхар республика промышленноста, юрта боахама балха юкъе дола кхоачамбоацараш. Валови продукци арахецара 10 бетта производственни программа кхоачаш ца еш 30 совгІа предприяти йисай. Ледара латт хьайбай продукташ кийчъяра болх а. Къаьстта дукха кхоачамбоацараш да гІишлош хьалъеча.

Бизза лаьттах пайда ца эцаш хІанз а дукха колхозаш, совхозаш я республике. Грозненски районерча боахамашка 7,1 эзар гектар мара ялатийна лаьрхІа хьажкІаш дІайийна яцар укх шера.

Къаьстта во латт из болх коа тІара оалхазараш леладеча Ермоловски совхозе. Кхыча культураршта юкъе духхьал 14 процент мара моттиг дІалацац цига хьажкІаша.

Дукха дикагІа вІаштІехьдаькккхадац лаьттах бизза пайда эцилга Сунженски, Надтеречни, Наурски, Ачхой-Мартана, Шаьла районашка, МагІалбика зоне.

Из гІулакх кхы дІахо ла мегаргдолаш дац. ХІара боахама, предприяте кулгалхой декхарийла ба КПСС XXII съезда решенешка хьежжа сихагІа болх тоалургбола гІулакхаш вІаштІехьдаха, коммунистически къахьегама цІи яккхара болам шерагІа боаржабе.

Оахача лаьттан 100 гектара лаьрхІа 75 центнерал кІезигагІа доацаши, хІаьта кхыча лаьттай 100 гектара лаьрхІа 16 центнерал кІезигагІа доацаши дулх даккха, аьнна парте хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде йиш хургйолаш йола план оттае еза хІара колхозе, совхозе.

ХІанззехьа кхетамца вІаштІехьъяккха еза кІезига хьувкъаш йолча культураршта меттел дикагІа хьувкъа культураш дІаюврг а йолаш, дерригача лаьттаех бизза пайда эцаргболаш йола структура.

Из гІулакх вІаштІехьдаккхарга хьежжа мара дика лархІа мегаргбац партийни, профсоюзни, советски, комсомольски организацей болх. Берригa низ тІабахийта парте XXII съезда решенеш кхоачашъяра.

КЕРДАЧУН БЕЛГАЛОНАШ

Горагорскерча мехкдаьттахошта юкъе эггара хьалха коммунистически къахьегама сийлен цІи яькккхай Перевозников Ивана кулгалдеча мехкдаьттахой звенос. Шоашкара хьокхам луш болх бу звено болхлоша.

Цхьаккха бутт дІабодац Перевозникова звенос балха планаш кхоачаши тІехкхоачаши ца еш. ССКП XXII-гІа съезд хинначул тІехьагІа кхы а айденнад болхлой хьинар.

— Исторически съезда решенеш кхоачашъелга — из да тха керттера декхар, — йоах цар.

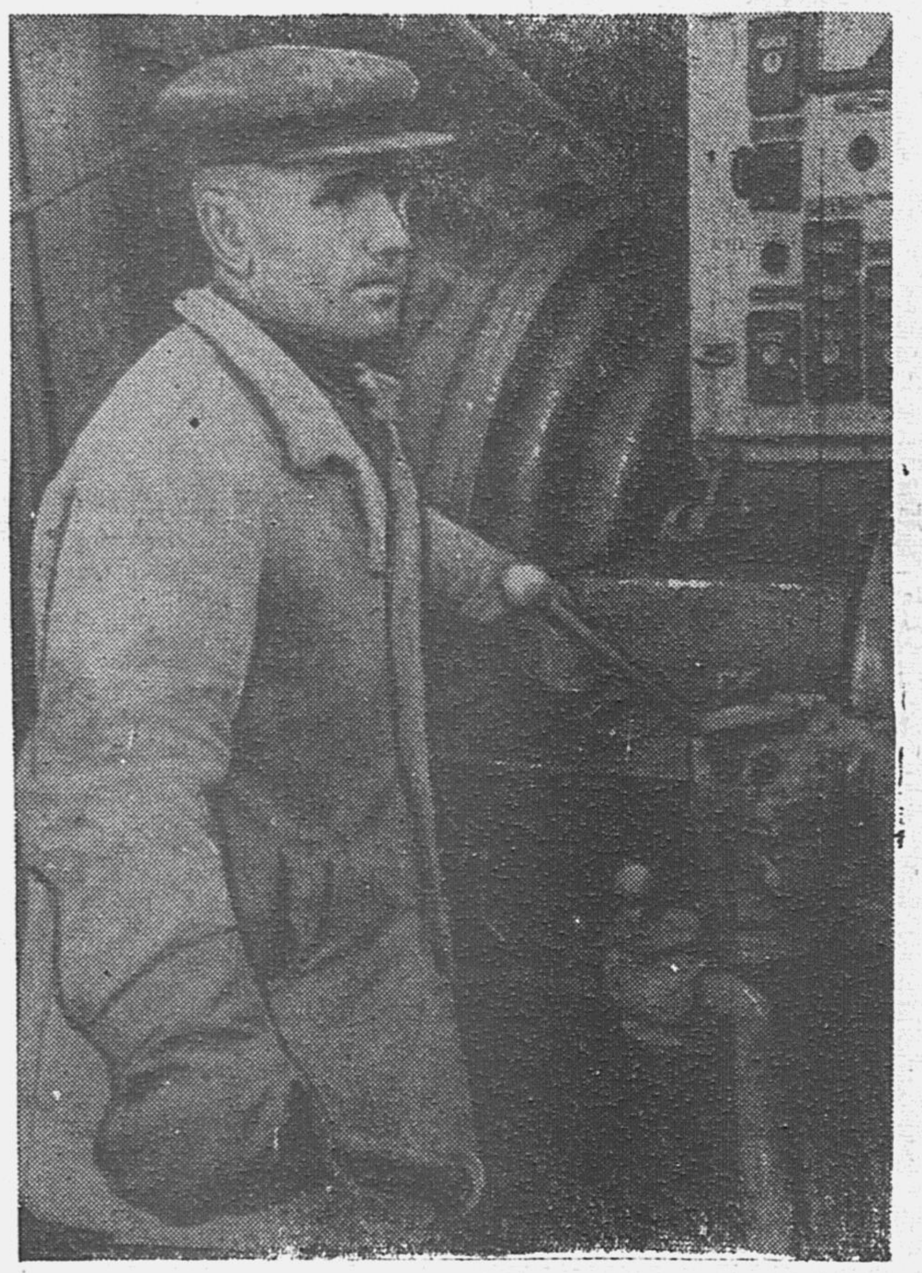
Коммунизм хьалъяра мел эша хоза, дика гІулакхаш доахк цу зІамигача коллективах. 40 шу даьннад Перевозников Ивана. Цхьабакъда, сайран школе 7-ча классе эггара хьалха деша ше вахар из. Цунна тІехьа звено берригa членаш а бахаб.

Дика болх барал совгІа хоза са а лоІ мехкдаьттахоша. Вежараштa юкъе санна чІоагІденнад царна юкъе вІаши новкъостал делга, вІаши хьожилга.

— Дукха ха я оаха кассир воацаш алапи хьайиду. Ахчеи ведомостьи стола тІа Іо а дилле, сатийнна ший балха вода мастер. Болхлоша шоаш хьаэц шоай алапи, — йоах оператора нов. Букина.

Дуккханеша хьаллаьцад нов. Перевозникова звенос дІадоладаь сий дола гІулакх. Коммунистически къахьегама звеной цІераш яьхай нн. Молодцова, Отдерова, иштта кхыча коллективаша а. Цу коллективашка а чІоагІлуш латт кердача сага оамалаш, коммунизм хьалъерий моральни кодексо дІадехараш.

А. МАГОМЕДОВ.

Укх шера ханал дикка хьалха № 82 йолча скважина бурув теха яьлар «Сунжанефть» нефтепромыслови Управленена чуйоагІа мастер Д. Тонкогубов керте латта бурильщики бригада. Из толам бахьан долаш еy цу доладеннача хана денз шоашкара кагарг-кара тела бурув тохачо контора ЦІе байракх дІа ца хецаш хьабоагІа бригада болхлой.

ХІанз укх сахьате из бригада бурув тохаш я № 105 йолча скважинана.

Бригада коллективо шийна хьалхашка укх шера оттадаь декхар да 5500 метр бурув тоха, аьнна. Из декхар бригадо хІанзале а кхоачашдаьд. ХьатІадоагІача шера чотах болх беш къаьстта дика къахьегарца бригада юкъе белгалваьнна ва ший болх дика бовзаш вола бурильщик И. Дороднов. Из болх беш волча сменах цІаккха а гІалат даьнна моттиг хиннаяц.

Г. ХАМАТХАНОВ.

Сурта тІа: бурильщик Н. Дороднов бурув тохаш воал.

И. ПЛИЕВА сурт.

Ядерни герза деш дола тохкамаш соцадара йолча переговорий хьакъехьа

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗАЯВЛЕНИ

Ядерни герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьарча дешах йола переговораш Женеве юхайолаярца дувзаденна заявлени яьй Советски правительства.

Заявлене тІа йоах, Советски правительства чІоаггІа а массаза а хьаллоаттаду массане а цІендаь герз дІадаккхара гІулакх. Дерригa истори дегІаахаро вай планетерча халкъашта хьалхашка оттадаьд из декхар. Дуне дохадеш а хІалакдеш а йола унзаре средстваш паччахьалкхенашка йолаш йолча вай хана, хІанз бахаш болчеи тІехьа хьалкхуврґболчеи наьха вахареи хьалеи йоакхо елга айхха дувзаденна да массане а цІендаь герз дІадаккхар духьа лоаттабеча къовсамца. Ерригa тІема машин йохаяь юстара кхоссари, эскар а герз а хургдоацаш дола дуне хьадари мара кхы никъ бац хІанз адамашта. Из ца дойя хІалаквеш бола ракетно-ядерни тІом тІакхоачаргба халкъашта, тІаккха массехк минут ялалехьа лаьттан тІара цхьайола городаши нах баха пункташи дІаяьха ца Іеш, бІарчча мехкаш хІалакде а тарлургда.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда, хІанзарча дунен халкъашта юкъерча башхалоний массе оагІорахьара анализ а яь, бокъонца тешавеш бакъдир, вай хана машар Іалашбара эшаш а кхоачашдулургдолаш а декхар из хилар.

Гайна е ганза, йоах Советски правительства, массане а цІендаь герз дІадаккхара никъ лаца безаргба малхбузехьарча державай, нагахьа санна кхы шоаш хІалакьярга гІулакх кхоачаде безам болаш еце.

Дагалатташ дола керттера хІама — массане а цІендаь герз дІадоаккхилга — тІагІертта кхоачашде а гІерташ, Советски правительства мамогга дукхагІа пайда эцанза баргбоацаш лоархІ из дагалаттар аттагІа кхоачашдергдолаш йолча ерригача средстваех, ерригача торонех. Духхьал из бахьан долаш раьза хилар из ядерни герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьарча дешах йола переговораш юхайолае, цудухьа вахийтар цо ший викал Женеве, цу деша малхбузен державай бикалашца цІаькха а барта дохалой хьажа аьнна указани а енна.

Хьалха соглашени ярга бодача наькъ тІа лаьтта халонаши духьаленаши дІайоахаргйола керда никъ лаха беза хІанз ядерни тохкамаш соцадара хьакъехьарча деша, яха, уйла сецай Советски правительства, йоах дІахо заявлене тІа. Малхбузехьарча державай правительстваш хьажийта ер предложени тІаяхь цо: хІанзале а **ядерни герза феца, хи кІал, космически пространстве деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьа йоагІаш йола соглашени елга,** вешта аьлча лоаттабеш бола тІахьожам цхьанна тайпарча цІенхаштарча технически халонашца бувзабенна хургбоацача моттигашка. Ядерни герза лаьтта кІал тохкамаш дара хьакъехьа аьлча, Советски правительствана хетачох, паччахьалкхенаша шоашта декхар тІаэца деза массане а цІендаь герз дІадаккхара проблема кхоачашъяра лоаттабеча дунен халкъашта юкъерча тІахьожама система керттера дакъа а лоархІаш, лаьтта кІал деча лелхамашта лоаттабеча тІахьожама системана барта дахккалца йолча хана уж тайпа тохкамаш кхы дергдоацаш.

Ядерни тохкамаш соцадара хьакъехьара дош къоастадара Советски Союзо хьехаш болча наькъо йиш хулийт кхы гаьна ца доалийташ дерригача ядерни лелхамех адамаш мукъа даха, хІаьта цу ханна цо цхьанна а паччахьалкхенга совле а йитац, паччахьалкхений къаман кхерамзле Іалашъяра зе а дац. Переговораш мелъеча хана цхьаккха тайпа ядерни тохкамаш дергдоацаш ерригача ядерни паччахьалкхенаша барт вІаштІехьабаккхаро, шеко йоаццаш, новкъостал дергдар Женеверча переговорий аьттув балара.

Цу тайппара лоархІ Советски правительства, ядерни герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьа еча переговорашта хІанз Франци а юкъеоза еза ха хьакхаьча хилар. НАТО цхьан членаша тохкамаш соцадара хьакъехьа переговораш а еш, хІаьта вокхар шоай союзникашa къайллагІа могадарца, НАТО тІема потенциал чІоагІ а еш, дІахо а ядерни бомбаш а лелхийташ, из герз тоа а деш малхбузехьарча державаша шин оагІорахьа деш дола ловзар сацийта ха хиннай.

Женеве дІайолалуш йола переговораш практически наькъ тІа лостае безам а болаш, Советски правительства малхбузехьара державаш хьажийта ше тІаяхьаш йола проект кийчъяьй ядерниий термоядерниий герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьа.

Заявлени чакхйоаллача йоах: Ше луш йолча предложенеша ядерни тохкамаш соцадара хьакъехьа сихагІа барта дахкара дика торо гучайоаккхаргхиларах а массане а цІендаь герз дІадаккхара проблема къоастаяраи, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбараи, машар чІоагІбараи аьттув бола хьалаш вІаштІехьдахара новкъостал дергхиларах а ше дог тийша хилар дІахойт Советски правительства.

Советски правительства заявленеца йохьийт ядерниий термоядерниий герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьа йолча соглашене проект. (ТАСС).

Н. С. Хрущев Братски гидроэлектростанци хьалъерашца вІашагІкхетар

БРАТСК, 28 ноябрь. (ТАСС). Новосибирске совещане хинначул тІехьагІа тахан геттара Іурра Братски гидроэлектростанци хьалъеча вера Н. С. Хрущев. Падунски порогашта юххерча станце Никита Сергеевич Хрущевна накъа баьхкабар парте Иркутски обкома хьалхара секретарь С. Н. Щетинин, облисполкома председатель А. В. Гриценко, СССР электростанцеш хьалъяра министр И. Т. Новиков, СССР электростанцеш хьалъяра министра заместитель П. С. Непорожний, Братски ГЭС хьалъяра начальник И. И. Наймушин, гидроэлектростанци хьалъяра керттера инженер А. М. Гиндин, Иркутскеи Братскеи партийни а советски а кулгалхой.

Шийна накъа баьхкарашка дІайха моаршал а хьатте, Н. С. Хрущев гидроэлектростанци хьалъеча вода. Ангара тІара хьал 85 метр лакха йолча эстакада тІа воал из. Цу тІара бІаргагу Ангараи цун Падунски порогаши караерзаяра Іалаьмате йоккха панорама.

Ши шу хьалхагІа Н. С. Хрущев цига хиннача хана дІакъовлаш латтар Ангара. Ши шу йоккха ха яц вай вахара чухь. Гой мел доккхий хувцамаш хиннад укхаза цу лоацача хана. Ма йоккха хиннай гІишлош ерийи монтажникийи коллектив, мабоккха гІа баьккха дІахьалхашка яьннай еш латта гІишло ше а!

Лакха урагІъяхай бетонни сунт. Баьржаб КПСС XXII съезда цІерахча Волжски ГЭС хий соцадаьча моттигерчул пхезза совгІа дукхагІа хий чугІоргдола боккха Братски форд. Кердача форда хий хІанзехьа а сунт йолчара 45 метр лакхденнад. XXII съезд болх беш йолча деношка гІишлош ерашеи монтажникашеи холостой йолаялийтар хьалхара агрегат, хІаьта тахан шоллагІа агрегат.

Сооруженешка а хьежа, Никита Сергеевич Хрущев, электростанци еш болча болхлоша дІайха моаршал а хетташ, гидроэлектростанце машинни зале вода. Агрегат Иркутски энергетически системах дІатохара мел эшар кийчдаьд укхаза.

Никита Сергеевич агрегата управлене пульта тІавода, гулбеннача наха чІоаггІа тІоараш а тохаш ко хьовзаду цо. Управлене щита тІа согалу тайп-тайпара бос бола лампилгаш: Братски гидроэлектростанце хьалхарча агрегато промышленни болх дІаболабаьб.

Дунен тІа цхьанне а ца яьча тайпара йола Іалаьмате йоккха гидроэлектростанци советски халкъа гІулакх деш я. Коммунизма материально-технически база юллача кхы цхьаькха а доккха хІама даьд. Эггара йоккхагІа йолча ГЭС-а эггара дарегІа йола электроэнерги предприятешкеи стройкашкеи йода. Малхбоален - СибарегІен кхоачалургдоаца Іалаьмате дукха рузкъа чехкагІа даккхара, КПСС сийлахь-йоккха Программа чехкагІа кхоачашъяра новкъостал дергда цо.

Станцега хьежачул тІехьагІа безаме, дагара къамаьл хилар Никита Сергеевич Хрущева стройка хьалхле лелаерашца, областа а города Братска а партийнии советскии кулгалхошца.

Гидроэлектростанци хьалъяра начальника И. И. Наймушина Н. С. Хрущевна дийцар укх гарггарча шерашка коллектива йолча планех.

Хьалхара агрегат йола а ялийта, шоллагІъяр йолаялийта кийч а яь, гІишлош ерашеи монтажникашеи дош деннад ер шу йистедаллалца йолча хана кхы а уж санна йола ши агрегат болх бе йолаялийта. Денгара ди массаз доал шерагІа ярж яхь. Чура кхоачамаш гуча а доахаш, сибирякашa къовсам лоаттабу гидроузел лоацагІча хана йистеяккха а цунга дІабода мах лохбе а. ХІанззехьа а гидростанци хьалъярга бода сметни мах 27 процент лохбаьб, аьнна хоам бу нов. Наймушина. Ховш ма дий, В. И. Ленина цІерахча Волжски ГЭС-еи КПСС XXII-ча съезда цІерахча Волжски ГЭС-еи шинне а цхьана йоаккхар миссел дукха электроэнерги Братски ГЭС-а йоаккхаргхилар. Цо иштта дувц, коллективо ханал хьалха, 1963 шерехь а, гидроэлектростанци яь йисте а йоаккхаргья, керда Уст-Илимски ГЭС хьалъе а йолаергья, яхаш.

Н. С. Хрущева областа а СССР электростанцеш хьалъяра Министерства а кулгалхошца даьча къамаьла юкъе дийцар Малхбоален-СибарегІен производительни низаш дегІадоаладара дешаш. Къамаьл дир Иркутски областеи Красноярски краяи энергетика дегІайоалаяра наькъехи Малхбоален-СибарегІен экономически района Іалаьмате доккхийча Іалама рузкъех мамогга кхетам болашагІа комплексни наькъаца пайда эцарахи.

ЛОАМАН ЦЕЛИНА КАРАЕРЗАЮ

МАХАЧКАЛА. 28 ноябрь. (ТАСС). ХІара гаьна тІара пунт Іажаши кхораши баьхаб лакхача лоамашкарча Гунибски района Согратлински колхозо. Аха мегаргдола лаьтта кІезига да укхаза. Босешка бей а бехкаш, колхозхоша чІоагІъяь дукха терассаш я. Укх тІеххьарча ханналца эри ядар босеш. СССР-а Іилмай Академе Дагестански филиала баьцовгІай ресурсай отдела Іилман сотрудника А. И. Гаджиева хьехамах Согратлински колхозо босешка (лакхехьеи лохехьеи) 4700 Іажий, кхорий, хьачий, гІамгІай га дІаегІай. Иштта хьахилар оахаш дола лаьтта а ца лоацаш йола лоамара сомий беш. Согратлински колхозхошкара хьокхам а эцаш босешка сомий бешамаш яьй цу районерча Тельмана цІерахчеи «Победа» яхачеи колхозашка а.

Лоаман целина йоккха резерв я Дагестане сомаш дукхагІа бахара.

СИХАГІА, ДИКАГІА ХЬАЛЪЕ ГІИШЛОШ

Коммунистически парте XXII-ча съезде дукха кхоачамбоацараши гІишлош сихагІа, дикагІа, дарегІа хьалъяра новкъарле ю бахьанаши гучадаьхад. ГІишлонхошта Іалаьмате доккхий декхараш хьалхашка оттадаьд вай партеи правительстваи. Уж сихагІа кхоачашдара, къахьегамхошта кхоачам хиллал цІенош, больницеш, школаш, кхыйола промышленни предприятеш хьалъяра де дезараш кІаьгга белгал а даьхад.

Укх гарггарча хана гІишлонхошта хьалхашка латта керттера декхараш дийцар 28-ча ноябре Грознерча Лермонтова цІерахча театре хиннача къоначa гІишлонхой республикански конференце.

Къонача гІишлонхой конференци хьаеллаш лоацца къамаьл дир ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара Г. Шепелевас.

Вай мехка коммунизма материально-технически база хьалъяра доккха дакъа лоац гІишлонхоша. Укх тІеххьарча хана дикка тоабеннаб гІишлош еча организацей болх. — Цхьабакъда, — аьлар нов. Шепелевас, — Іалаьмате дукха да вай балха юкъе кхоачамбоацараш, дукхагІа йолча организацеша кхоачашъяц шоай планаш, хьалъеш йолча гІишлошта лерттІа кхоачаш ца деш дукха хІамаш дус.

Ший докладе гІишлош еча нийслу кхоачамбоацарехи къоначa гІишлонхой декхарехи дийцар Грозненски нефтяной института доцента Борис Игнатьевича Черне.

— Коммунизма материально-технически база хьалъяра шоаш даьчох доккхал де йиш йолаш ба советски гІишлонхой, — аьлар нов. Черне.

ДІахо нов. Черне дувц къахьегама овсарле лакхъяра новкъарле еш дола бахьанаш. Царех керттерадар гІишлош яра планаш нийса ца увттаелгада. Паччахьалкхено хьаденнача ахчах, гІишлош еча материалех, болхлоех хІанз а бизза пайда эцац. Дуккха гІирсаш хьалде а доладий дІа-юха декъалу балха низаш, материалаш. Из бахьан долаш царех дукхагІа дола гІирсаш деш массехк шераш доах.

ХІанз вай махулла сихагІа де дезар да берригa болхлой низ, паччахьалкхено хьахеца ахча, материалаш сихха динза даргдоаца гІирсаш хьалдара тІадерзаделга. Цу гІулакхо торо хулийтаргья гІишлош сихагІа хьалъе, болх боацаш болхлошка ха ца йоаейта, эггара лоархІамегІдар — къахьегама овсарле дуккха а дукхагІа лакхъе.

Ше къамаьл деш докладчико белгалдаькккхар гІишлонхой балха механизаци яра гІулакх Іалаьмате во лелилга. Йолаш йолча механизмех, машинех кІезига пайда эц. Нагахьа санна лерттІа болх вІаштІехьбаькккхача кхоачам хиллал кранаш я гІишлош еча организацешка. Цхьабакъда, кранаша беча берригача балха юкъе 10 процент мара пайдане ха хилац. ХІанзалца цхьаннахьа а вІаштІехьдаьккхадац кранашка шин сменах болх байтилга, цхьаннахьара шоллагІча моттиге кран дІаюгаш бутт гарга ха йов. Из хургдацар, — аьлар докладчико, — нагахьа санна вІаши юхе дукхагІа гІирсаш хьалдергдолаш планаш увттайоре.

Нохч-ГІалгІайчен гІишлонхой сийлахь декхар да балха юкъера мамогга сихагІа уж кхоачамбоацараш дІадахар, материалий кхом а беш деш дола гІирсаш дикагІа, дарегІа хьалделга. Іалаьмате чІоагІа терко е еза балха механизаци яра, гІишлош еш шерра йоккхий блокаши панелаши юкъекхахьара. Цу гІулакхаша мара торо хулийтаргьяц вай гІишлонхошта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш сийленца кхоачашде.

Конференце болх беш хилар тайп-тайпара секцеш: механизаце, гІишлонхой, кхыяраш а. Болхлой вІаши дагабаьлар шоашта карагІдаьнначох, белгалдир укх гарггарча хана де дезараш.

Гулбеннарашца къамаьлаш дир СМУ-2 керттерча инженера нов. Круглова, ремстрой управлене прораба нов. Крутькос, СМУ-4 болхлочо нов. Усковас, кхы дуккханеша а. Цар массане а дийцар шоай балха юкъерча дуккхача кхоачамбацарех, уж дІадахара наькъаш белгал а дир.

Конференце къамаьл дир Нохч-ГІалгІай совнархоза председатела заместитела нов. Павлова.

— Къонача гІишлонхой конференце доккха новкъостал дергда, — аьлар нов. Павлова, — дІахо йодача хана вай балха новкъарленаш ю гІалаташ дІадахара. ХІанз де деза эггара лоархІамегІа дола балхаш белгал а даьхар цо.

Цул тІехьагІа массава раьза а волаш резолюци тІанийцар конференце хиннараша. Партенеи правительстванеи къоначa гІишлонхоша тешам белар шоашта хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдара низ, хьинар ца кходеш болх бергхиларах.

Конференци чакхйоаллаш дуккхача къоначa гІишлонхошта Сийлен грамоташ елар ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома бюрос.

М. ХАМХОЕВ.

ДЕННЕИ БУСИ 750 ГРАММ ДУЛХ ТІАКХЕТТ

Дика вовзаш ва Наурски района «Терский» совхоза свинарь Овчаров Дмитрий. Дукха ха я цо цига болх бу.

Ер шу долалуш декхар тІанийцадар Дмитре деннеи буси хІара хьакханна 500 грамм дулх тІа а кхетийташ, 400 хьакха хьалкхее.

Из декхар сийленца кхоачашдара чІоагІа къахьийгад цо. Продукцега дІабода мах лохбе а пайда дукхагІа баккха а лерхІаш чу ца йохкаш мукъайита кхоаб Овчарова хьакхарч. ДикагІа болча свинарий балха говзалхьа а Іомаеш, кердадараш ший балха юкъе а кхувлаш толамца кхоачашдир цо ше тІанийца декхараш. Деннеи буси хІара хьакханна 750 грамм дулх тІакхетийт цо.

Іурра денз сарралца ферме бІаргаго йиш я Овчаров. Цудухьа дика лел цун фермера гІулакхаш. Хьакхарч чуйола помещенеш цІена я, помещене дІачувоаллача хьалтеха йоал ден распорядоки хьакхарчашта телача дуача хІаман рациони.

Вай езача парте Программо доггІоз а даькка, кхы а хьинар айдаь къахьегаш ва Овчаров КПСС XXII-ча съезда решенеш мамогга сихагІа кхоачашъяра.

О. КОДЗОЕВ.

МИЛЛИОНИЙ КЪАХЬЕГАМЦА ХЬАЛЪЮ КОММУНИЗМ

Съезда документаш довзаро балха тIехь новкъостал ду

Грозненски газораспределительни станце коллектив Коммунистически парте XXII съезда документаш Iомаде йолаеннай. Съезд йола а ялалехь цун материалаш Iомаергйола группа вIашагIтехаяр станце. Коммуниста Алексеев Василий Петровича съезда материалаш дика йовзаш беседаш ю, нов. Н. С. Хрущева докладаш, парте Программа дIайовзийт. Группа кулгалхо а ва из.

ЧIоаггIа уйла тIаяха ладийгIар наха КПСС Программа тIа белгалдаьча къахьегама овсарле лакхъялара, предприятей производственни процессашта автоматизаци яра дешаех яьча беседашка. Цу гIулакха лаьрхIа цо пайда ийцар «Фу хул къахьегама овсарле лакхъяра 1 процентах» яхача статьях.

Тха станце коллективо, новатораша шоашта могар ду транспортаца продукци дIакхахьийтарга дIабода мах лохбара экономически пайда лакхбара. Цу хьакъехьа боккха болх баьб ПТО инженера Борисов Вячеслава, магистральни газопроводий Управлене инженерно-технически персонала. ХIанз станцеш автоматически лелаярга йоахаш латт. Керда шу тIакхоачаш автоматизаци яь йоаккхаргья 6 станци. Вай парте Программа чакхйоаккхаш хилара къаьгга дола масала да из. Укх шера Грозненски Управлене еррига а 70 рационализаторски предложени еннай, царех дукккха яраш производствана юкъеяхийтай, царех пайда боал.

Касталашха телемеханизаци ергья газораспределительни станцешка, трассашка, компрессорни боахамашка.

ЧIоаггIа ладийгIар наха КПСС Программа тIа керда саг кхетамца кхеварахи советски халкъа вахара материальни хьал чехкка лакхдарахи дувцача моттигашка.

«Коммунизм хьалъяри материальни безам хилара принципи», «Коммунизм хьалъерий моральни кодекс» яхача темех беседаш йир агитатора.

XXII съезда материалаш йовза чIоаггIа безам ба болхлой, инженерий, гIулакхерча наьха. Коммунистически къахьегама бригадийи ударникийи цIи яккха лоаттабеча къовсаме шоай творчески къахьегаме дика дакъа лоац мастера Х. Исаева, электросварщикаша С. Инсаева. Дика болх бу шофера С. Дзиева.

КПСС XXII-ча съезда материалаш Iомаяр, йовзар, уж чакхъяхар вай сий дола гIулакх да, — йоах агитатора В. П. Алексеева.

Н. СОФРОНОВ.

Парте идеяш — наха юкъе

КПСС XXII-ча съезда исторически материалаш дIайоаржаяра болх дика вIаштIехьбаьккхаб Урус-Мартановски районе. Из гIулакх лерттIа чакхдаккхара оарцагIъяьннай района комсомольски организацеш а.

Районерча клубашка, культура ЦIеношка, библиотекашка, иштта кхыйолча культпросветучрежденешка тайп-тайпарча темах семинараш, сайренаш ю. Масала, районни культура ЦIагIа «Парте идеяш — наха юкъе» яхача темах сайре хиннай. Цига дакъа лаьцад хьехархоша, лораша, юрта боахама специалисташа, иштта кхы а. Производстве а вахаре а дукха пайда баргболаш къамаьлаш даьд сайрене.

Х. БЕРСАНОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР
культура министерства методист.

Кагирхой хьалхарча мугIаращца

КПСС XXII съезд хиннача хана денз къаьстта дукхагIа айденнад тха районерча комсомольцийи кагирхойи хьинари политически кхетами. Вай мехка коммунистически общество хьалъеча йоккха моттиг дIалаца езараш кагирхой ба аьнна съезде белгалдаккхаро дегаш гIоздаьха кагирхой керда къахьегама коталонаш яха болабеннаб.

Совхозашкареи колхозашкареи комсомольцаши кагирхойи йоакхо еш ба дикагIа ялаташ хьувкъийтара хьайбаш дебадара. Къаьстта дикагIа кердача юрта боахама шерага кийчлуш ба «Дружба» яхача совхозереи Орджоникидзе цIерахча колхозереи, «Дружба» яхача колхозереи кагирхой.

Цу комсомольски организацешка хIанззехьа а вIашагIъехкай комсомольско-кагирхой бригадаш, звенош. Цар трактораштеи кхыча юрта боахама машинаштеи ремонт ергья, хьажкIаш юврийолча кхашка кхо дIаозаргда. Комсомольски комитеташа оттадаьд дикагIа йолча звеноштa карара-кара тела цIе байраккхилгаш гелийла, аьнна.

ВЛКСМ райкомо дикагIа тоаде лаьрхIад комсомольски организацешга доал делга. ВIашагIйохка лаьрхIад къонача специалистий совет, хьажкIаш лелаерий совет, хьайбаш леладерий совет, дешархой производственни бригадай штаб. Цу советашкеи штабеи болх беш хургба дикагIа бола производственникаш, маякаш.

Дика тоабаьб ший болх ВЛКСМ райкомо вIашагIъеллача, комсомольцо Ким Николаяс доал деча, лекторски группо. Группа юкъе ва 28 саг, цун я лекцейи докладийи тематика. ХIанзалехьа а парте XXII-ча съезда балхах лаьца 60 лекци йийшай лектораша.

Цар шоашта хьалхашка оттадаьд лоархIамера декхар: цхьаккха а организаци, цхьаккха а бригада, цхьаккха а кагирхо XXII-ча съезда материалаш Iома ца еш ца вита.

Х. ТЕХАЕВ,
ВЛКСМ Гудермесски
райкома секретарь.

Мехкдаьтта чакхдоаккхача Новогрозненски завода № 25-2 йолча установка коллективо чIоагIа лоархIаш ба боккхагIа бола машинисташ А. Помазков, П. Лагуткин. Массайолча хана нормаш тIеххкхоачашъю цар. Ханал ткъо ди хьалха кхоачашъяьй цар 11 бетта план. Планал совгIа Даьхенна еннай дукхха мехкдаьтта сийрда продукташ.

— ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегаргда оаха, — йоах машинисташа.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) А. Помазков, П. Лагуткин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Семилетка диълагIча шера чотах

КПСС XXII съезда исторически решенеша дегаш гIоз а даьха, доккхий къахьегама толамаш даьхад крекинг-завода коллективо. Семилетка кхоалагIча шера планаш ханал хьалха толамца кхоачаш а яь, 1962-ча шера чотах къахьегаш я заводерча дукккхача установкай коллективаш.

Съезд болх беш йолча деношка, 28-ча октябре, шера план кхоачашъярах рапорт делар А. Е. Ревунова кулгалдеча Олег Кошевой цIерахча комсомольско-кагирхой установка. Ноябрь бетта ткъаь дийнахьа семилетка диълагIча шера чотах ткъаьх совгIа эшелон мехкдаьтта продукташ еннай установка технологаша. Къаьстта дика къахьег воккхагIа волча оператора В. Волуйске бригадацарча коммуниста Черноречески поселкови Совета депутата оператора Редькина, оператора помощникаша Ф. Кузнецовас, Т. Брагинас, машиниста К. Легонькова.

Шера план 15-ча ноябре кхоачаш а яь, иштта 1962-ча шера чотах болх беш я Л. П. Янушевич начальник вола стабилизаце установка коллектив а. 13-ча ноябре кхоачашъяьй шера план нов. Бурдаков керте латтача № 5 йолча коммунистически къахьегама установка.

Шоаш тIаийца декхараш толамца кхоачаш а даь, семилетка диълагIча шера чотах къахьегаш я уж коллективаш.

М. АЛАНСКИЙ.

Парте XXII-ча съезда решенеша дог гIоздаккхарца ший низ а хьинар а ца кходеш, хIара денна къахьегама толамаш совдоахаш ва Грознерча крекинг-завода № 1 йолча цехера оператор нов. Козлов. Ший новкъосташца цхьана цун вIаштIехьдоал денна йола заданеш тIеххкхоачашъе. Иштта къахьегарца Г-18 яхача из болх беш волча установко укх шера хьалхарча 11 бетта план ханал 10 ди хьалха кхоачашъяьй.

Сурта тIа: оператор Козлов насоса регулировка еш воал.

И. ПЛИЕВА
тексти сурти.

БАХАЧА НАХА ЛАЬРХIА

Дика къахьийгад укх шера Грозненски района № 3 йолча баьца даараши сомаши лелабеча совхоза къахьегамхоша. Соахкарчул дикагIа хьувкъадаьд цар баьца даараш. Къаьстта дика къахьийгад нн. Сорокина, Жерновицкая, Тамбулатова керте латтача бригадай членаша. Иштта, ше лелаьча 7 гектарах хIаране тIара 27,7 тонн хьалха хьайоала кабуц чуийцай н. Пешехонова керте латтача звенос, планах 19 тонн хила езача. Иштта дика хьувкъаяьй тIехьа хьайоала кабуц а: хIара гектара тIара чуийцай 20,2 тонн.

Дика къахьийгад сомаш лелабераша а. Иштта Тамбулатова Марияй бригада 101 процент кхоачашъяьй укх шера сомаш чуэцара план, хIаьта боалаш чуэцара план — 169 процент. Къаьстта чIоагIа терко тIайохийт совхозе гIамгIаш лелаяра. Укх шерралца 30 гектар мара яцар гIамгIаш. Укх гурахьа кхы а 35 гектара тIа дIаегIай.

Керда сомий гаьнаш дIайогIарал совгIа йолаш яраш тоаяра а чIоагIа къахьег сомаш лелабераша. Лазар кхийтта а кхыча бахьанашца а телха гаьнаш дIа а йоахаш царна меттел керда яраш дIайогI, хан-ханнахьа гаьнашта молхаш етт, лаьтта тоаду, иштта кхы мел эшар ду.

ХIанззе а кийчо еш боахк совхоза сомаши баьца даараши леладераш хьатIадоагIача шера кхы а дикагIа толамаш дахара. Иштта да парте XXII-ча съезда решенеш кхоачашъяра цар лоаца дакъа.

М. АХРИЕВ.

Лектора Ди

Политически Iилмаи хьехамаш доаржадара Общества Первомайски районни отделене укх деношка лектора Ди дир. КПСС XXII-ча съезда материалий пропаганда мишта лел дувца вIашагIкхийттабар района интеллигенташ. «КПСС XXII-ча съезда балха итогийи района лекторий декхарийи хьакъехьа» доклад йир КПСС райкома секретара новкъоста Ургапова. Парте XXII-ча съезда исторически решенеш а йийца, аьлар цо, уж берригача нахага дIайовзийта декхарийла ба лектораш, агитатораш, пропагандисташ.

Цу хьакъехьа Общества районни отделене хIанзехьа а дикка болх баьб КПСС райкома докладчикашца цхьана. Из политически болх беш дукха нах ба. ТIеххьарча цхьан бетта 30 гаргга митинг, 40 совгIа лекции доклади яьй районе, 4 эзар совгIа саго дакъа а лоацаш.

Дика дIайовзийт съезда материалаш леспромхоза, бувзама контора, Орджоникидзе цIерахча колхоза къахьегамхошка. ДикагIа бола лектораш-общественникаш ба Первомайски юкъерча школа директор А. И. Лопатина, леспромхоза директор Б. С. Иванов, райОНО инспектор Т. Хашаев, Мужечерча 8 шера школа директор Т. Долакова, КПСС райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующе Л. Горбакова, кхыбараша а.

Цхьабакъда, парте съезда материалаш дIайовзийтара болх бе боагIача тайпара дика бац Ленина цIерахча, «Дружба» яхача колхозий, ОКХ-а, кхы цхьайолча моттигий къахьегамхошта юкъе. ХIаьта цхьаболча Общества членаша докладаш, лекцеш, беседаш яц. Уж формально члeналла латт.

Доклад яь яьнначул тIехьагIа къамаьл дир Первомайски ворхI шерарча школерча лекторски группана хьалхле лелаеча Г. И. Синенкос. Цо аьлар, группо кIезига лекцеш йийшай укх шера, тхоай болх дикагIа тоабергба оаха.

Общества члена А. И. Лапатинас аьлар ше къамаьл деш, укх тIеххьарча хана общества районни отделене мелбаьб ший болх. Болх план йоацаш бора, лекцей темаш ювцацар заседанешка.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир Общества районни отделене правлене председателa Перепечаева, кхычар.

Дика вIаштIехьдаьккха а идейно-политически боарам лакха болаш а чакхдаьлар лектора Ди.

М. ШИШХАНОВ.

КЕРДА ДЕКХАРАШ БЕЛГАЛДОАХАШ

Укх деношка Наьсарен района культура ЦIагIа партийни актива собрани хилар. КПСС XXII-ча съезда решенеши районерча партийни организаце декхараши дувцаш къамаьл дир райкома хьалхарча секретара нов. Хь. Хаматханова. Цо дийцар района экономикеи культуреи дегIайоалаяра наькъаш, районе хьалъе йолаяь промышленни предприятеш йистеяха езаш хилар, дукхагIа хьажкIаш дIаерца юрта боахам совбаккха безаш хилар. Доклад яьнначул тIехьагIа эггара хьалха къамаьл дир районе дикагIа волча жа ферма бригадира нов. Беков Заьлмаха.

— Жа кхабарал а леладарал а совгIа 66 гектара тIа хьажкIаш кхеяьй жа леладераша укх шера, — йоахар цо. — Цар лаьрхIад 1962 шера 100 гектара тIа хьажкIаш дIае а, хIаране тIара 100 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш яха а, хIара 100 жийна тIехьа 120 Iаьхар кхебе а, хIара устагIана тIера 3 килограмм тха дакха а.

— «Октябра 40 шу» яхача совхоза къахьегамхоша дегтIара къоабалъю КПСС XXII-ча съезда решенеш, — аьлар цу совхоза болхлой профсоюзни комитета председатела нов. Гиреев Ювназа. — Оаха вий кхайкаю вай партен нийсача наькъах, Ленина биллача наькъах вай тувладе гIийртача антипартийни группана, цунна керте лаьттача Молотова, Маленкова, Кагановича.

ДIахо нов. Гиреева дийцар укх шера шоай совхозе дика хьийкъа юртбоахама культураш хьалкхееш болхлошта карагIдаьннараш.

Механизмашца, гIишлон материалашца, кхыдарашца кIезига новкъостал шоашта дар бахьан долаш «Чечингстрой» трестах бехк боаккхаш къамаьл дир № 3 йолча строительни управлене начальника нов. Б. Эсмурзиева.

Шоай кхашка а хьайбай фермашка а болх бераштa карагIдаьннараш ше дийца ваьлча балхашца долча кхоачамбоацарехи гIалатехи лаьца къамаьл дир «Октябра 40 шу» яхача совхоза директора нов. Хаматханов Маде.

— ХIанз тха совхозах опытно-хьоккама боахам баьб, — йоахар цо. — Оаха Нохч-ГIалгIай обкомагареи Министрий Советагареи дийхад тхоай совхозе берий ясли, сад, больница елга. Цул совгIа механизации электрификации чакхъяккхара эша ахчеи гIишлон материалаши хьахецар а дийхад оаха.

— «Назрановский» совхоза къахьегамхоша, дерригача советски халкъо санна, — йоах совхоза партийни бюро секретара нов. Албогачиев Хаматхана, — чIоагIдаьд КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачащъе. Из декхар хьамсара хеташ тIаийцад тха совхоза массаволча болхлочо. Семилетка укх кхоалагIча шера юртбоахама культураш дикагIа хьувкъае а хьайбашкара йоаха продукташ дукхагIа яха а даьннад тхо. Ерригача республикана йовзаш я 220 гектара тIара хIаране тIара 72 центнер хьажкIаш кхеяьча кагирхой механизированни звенон звеньевой волча Мальсагов Османа цIи. Из санна бараш шерагара-шерага дукхагIа хул.

XXII-ча съезда решенеш къоабал а еш, уж кхоачашъяра къахьегамхой тIа а хьехаш, къамаьлаш дир нн. Б. Мухиева — прокурора, С. Долтмурзиева — лоро, дуккха кхыбараша. Актива болх йистебоаллаш къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Председатела заместителa нов. Дорохова.

У. АБАДИЕВ.

ДОАЛ А ДЕШ ПАЙДА ЭЦА ЛАЬТТАХ

Вай мехка коммунистически общество хьалъяра программа тIаийцача Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съездо дIахо а юрта боахам дегIабоалабе, бахача наьха материальни хьашташ дизза кхоачашдергдолаш ялат, дулх, шура, кхыйола юрта боахама продукташ дукхагIа яха, аьнна Iалаьмате доккха декхар оттадаьд юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка.

Из кхоачащдеча керттера теркам тIабохийт лаьттах дикагIа пайда эцара.

Мах боацаш массаза а леладе ше лаьтта дIалуш, Советски паччахьалкхено дIадех дерригача халкъа хьаштий духьа цунах дукхагIа хIама хьадоалаш пайда эцилга. Iилма хьахьекхад, лаьттах нийса пайда ийцача, цунна де мел доагIар дича, лаьттан тIера хьадоалар кIезиг ца даларал совгIа, цо из кхы а лакхдеш хилар. Дикача техникацеи хьалха латтача юрта боахама Iилманцеи Iалашбаьча вай социалистически юрта боахамга доккхий кхоачамаш да лаьттах продукташ дукхагIа яха.

КПСС Программа тIа аьннача тайпара, берригa юрта боахам дIахо дегIабоалабара керттера звено я ялат чехкка дукхагIа даккхар. 20 шера чухь ялат хьувкъилга шозза лакхлургда.

Советски Союза Коммунистически парте XXII съезда КПСС Центральни Комитета яьча отчетни доклада тIа Никита Сергеевич Хрущева аьннад, ялат дукхагIа даккхара керттера моттиг лоацаш хила еза дIахо а культураш дIаювча лаьтта структура тоаелгеи хьувкъам лакхбелгеи. Из деш кIезига хьувкъаш йолча а кIезига пайдане йолча а культурашта метта дуккха хьувкъа культураш дIае а еза, севообороташ нийса лелаярга довла а деза.

КПСС ЦК январски (1961 ш.) Пленум хинначул тIехьагIа денз культураш дIаювча лаьттай структура тоаеш болх бу республике. КIезиглу гурахьа був кени мукхи санна йола дукха ца хьувкъа культураш дIаюв лаьтташ. ДукхагIа хул хьажкIаш, шекара свекла, ялата юв кхей культураш дIаюв лаьтташ. Ялата лаьрхIа хьажкIаш дIаюв керттерча даькъе лоамашта юхерча районашка, из культура лелаяра эггара дикагIа йолча кхыча районашка, хий дехкача лаьтташка. 1953 шера денз хьажкIаш дIаювш дола лаьтта шозза дукхагIа а хиннад, хIанз укх сахьата культураш дIаювча дерригача лаьттах диълагIа дакъа а лоац. Укх тарггарча шерашка хьажкIаш дIаювш дола лаьтта кхы а дукхагIа хилийта лерхI, къаьстта дукхагIа ялатийна а ювш.

Вайцига дIадувча ялатех эггара чIоагIагIа хьувкъар хьажкIаш я. Паччахьалкхен сортоиспытательни участкай балхаша хьахьокх, лоамашта юхерча, лоамашкарча районашка, хIаьта иштта хий дехкача лаьтташка, шаьрача районашка хьажкIаш эггара чIоагIагIа, гурахьа дувча кIили мукхали шозза совгIа дукхагIа хьувкъаш хилар. Производственни хьалашка вай дукхача звеньевойша дIадахачеи укх карарчеи шерашка дукххача лаьтташка гектара тIара лерхIаш 50 — 60 центнер а кхы дукхагIа а хьажкIаш яьхай, хIаьта эггара дикагIа хьийкъача а гурахьа дув кIаи мукхи 25 — 30 центнер мара баьккхабац.

Укх шера Грозненски шурийдулха совхозе, Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерахча колхозе, кхыча боахамашка хьажкIаш чуэцача ККХ-3 яхача комбайнашцеи къаьстта хьажкIаш чуэцаргйолаш кийчъяьча ялат чуэцача кхыча комбайнашцеи шура чIоагIъенна а кхача йолаенна а хьажкIаш чуэцаш баьча балха опыто хьахьекхар, уж чуэцаш каг йоаккхаш аьтача гIадамех дуккха силос йолла йиш хилар.

ГIадамаш докъаденнача хана, царца тIоадал кIезига хилар бахьан долаш царех тоха деза, дуккха тIоадал йола, ардаш тIа йийнача хьажкIий гIадамаш.

Цхьан ханна хьажкIаш а чуэцаш, гIадамех силос а йоллаш болх беча хана дуккха транспорт эш. Бакъда, иштта хьажкIаш чуэцар чIоагIа пайдане да: хьажкIаш концентрированни доакъарийнеи гIадамаш силосаи дIадолх. Цо торо хулийт лаьрхIа силоса ювш йола хьажкIаш кIезигагIа дIае, кхыметтел вIалла ца ювш йита а иштта ялата лаьрхIа уж дукхагIа дIае а.

Ялат дукхагIа даккхара керттера хила деза оахача лаьттай структура дIахо тоаелгеи хьувкъамаш дебаделгеи. Динза даргдоацаш да кIезига хьувкъа культураш цIенъяь дIа а яьха, царна меттел дикагIа хьувкъараш ювлга, нийса севообороташ оттаелга...

Н. С. ХРУЩЕВ.

Цхьан шера лаьрхIа ювча баьцал 4-зза дукхагIа лу цар доакъара единицаш.

Гурахьа бийна мукхи кхыйола хьалха хьайоала культураши чуийцачул тIехьагIа ювш йола хьажкIаши борци дукхагIа бе баьннаб укх тIеххьарча шерашка вай республике. Царех чIоагIа пайда боал. Цхьан шера шозза культураш хьувкъийта а доакъари ялати дукхагIа даккха а йиш хулийт.

Масала, укх шера Сунженски района XIX партсъезда цIерахча колхозе ардаш тIа дIайийнай 900 гектар хьажкIаши 700 гектар борци. Гектара тIара 8 центнер борц боал, хIаьта хьажкIех — силос йолла 150 центнер гаргга моша доакъар доал. Ардаш тIа дIайийнача хьажкIех цхьадола дакъа хьалха хьайоалачарех да. Цу даькъ тIара хIара гектара тIара 20 центнер ялат доал. Республикански юртбоахама опытни станце 137 гектар хулача лаьттара хIара гектара тIара силос йоллаш дола гIадамаш а тIехьа 350 центнер моша хьажкIаш йоал. Цу тайпара, йоккхий торонаш луш я хьажкIаш. Цо цхьан ханна керттера ши декхар кхоачащде йиш хулийт: ялат чIоаггIа дукхагIа даккха а хьайбашта доакъара база чIоагIъе.

Вай республике йоккха моттиг лоац гурахьа дувча ялато, къаьстта кIино.

КIа дукхагIа доаккхаргдолаш чIоаггIа хьувкъа тайпа кIа дIаде деза. ХIанз укх сахьата вайга да из тайпа кIа — «Безостая-1». Кхыча районированни долча кIил дукхагIа хьувкъаш а хьоар даккхара толашагIа а да из. Из мегаргдолча ерригача зонашка (лоаман районашкара дIайиккхача) керттера моттиг дIалаца еза цо.

Ялата лаьрхIа хьажкIаш дукхагIа а ювш, къаьстта теркам тIабахийта беза горохи доакъарий кхей культураши дIаера.

КПСС XXII-ча съезде шеяьча доклада тIа Никита Сергеевич Хрущева аьннад, «ХьажкIаш, доакъара кхеш, горох шерра юкъейоалаелга частни декхар а доацаш, вай лаьттанцара боахам дегIабоалабеча боккха лоархIам болаш болх ба».

Укх тIеххьарча шерашка вай республике ялата кхей культураш дика хьувкъаьяц. Моттигерча хьалашка хьежжа тарлуш йола кхей культураш ца хиларах, уж культураш юрта боахаме зе деш йолча хIамаша чIоаггIа йоаеш хиларах, уж лелаяра йоаггIача тайпара нийса агротехника ца лелаярах эттад иштта дола хьал. Цу культурай хьакъехьа хIанз Iилмаи производстваи Iоаяьча опыто хьахьокх уж яхара вай республике йоккха перспектива хилар. Из бакъду 1961 шера ялата кхей культурай тайпаш тохкаш гучадаьннараша а.

Грозненски сортоучастке гектара тIара горох 16,5 центнери чина 17 — 21 центнери яьннай, хIаьта Наьсарен сортоучастке горох 20,5, доакъара кхеш — 21,8, чина — 15,6 центнер яьннай.

Горох, доакъара кхеш, кхыйола ялата кхеш дукхагIа дIаеро йиш хулийтаргья белкови доакъар кхоачам хиллал даккха а цунца хьайбай продукци алсамъяккха а.

Ялати кхыйола культураши дукхагIа яха лоаттабеча къовсаме керттера да лаьтта леладара культура лакхъелга. Культураш дIаелехь лаьтта дика кийчдара, удобренеш яхкара, культураш дIаювш, царна гIулакх деш, уж шоай ханнахьа а ца йойташ а чуэцаш агротехника чакхъяккхара къаьстта теркам тIабахийта беза. Уж балхаш иштта чакх ца даьхача кхаш оасаро хьалдукъ. Кхаш тIа оасар дукха тIадоалаш хилар бахьан долаш дукккхача районашка чIоаггIа новкъарле ю еррига юртбоахама культураш хьувкъаяра, эггара хьалхарча аргIанна нух токхо культураш: хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, баьца даараш, кхыяраш хьувкъаяра.

Культураш кIезига хьувкъ МагIалбика, Наьсарен, кхыйолча районашка.

ДIадахача шера Наьсарен районе 48 проценти МагIалбика районе 40 проценти мара кхоачашъяьяц зябь ахара план. Укх шера а иштта мела бу из болх цу районашка.

Ха тIехьаяха мара гурахьа дув ялат дIадец цу районашка хIара шера. Укх шера а иштта дIадийнад гурахьа дув ялат Наьсарен районе, де доагIачох пхелагIа дакъа мара дIадийна доацциашехь. Ерригача республике лаьрхIача укх тIеххьарча шера дикка дукхагIа кхо диллад кхашка. ХIаьта МагIалбика районе гектара тIа лоархIаш 1,4 центнери Наьсарен — 2,5 центнери мара дилладац. ХьажкIашта гIулакх дара агротехника а кхоачашъяц цу районашка. Цудухьа республике юккъера лаьрхIача цу районий боахамашка дикка кIезигагIа хьувкъ ялат, дIадийнар эггара дикагIа хьахула лаьтташ царга доллашехь а.

Ялат шозза дукхагIа хьувкъаде аьнна КПСС Программа тIа белгалдаьккхар кхоачашде йиш йолаш хилар бакъду вай республике паччахьалкхен сортоиспытательни участкашка хьувкъача ялаташа. Из хьахьокх укх цифраша:

Гектара тIара яьнна центнераш	сорто-участкашка	ерригача республике
1959 шера дерригa тайпа		
ялат	19,8	10,1
царца хьажкIаш	28,8	10,5
1960 шера дерригa тайпа		
ялат	26,8	16,5
царца хьажкIаш	42,0	18,7

Из хьувкъам баьккхаб сортоучасткашка чоалхане йоаца агротехника а лелаеш. Цхьабакъда, ший ханнахьеи дикеи балхаш-м даьд цига. Сортоучасткашка а хIаьта иштта колхозашка, совхозашка а дикагIа йолча агротехника комплекс юкъейоалаярах дикка дукхагIа хьувкъийта йиш я культураш. Цунна къаьгга тешал ду юртбоахама производства дикагIа йолча опыто.

Хьун петараш дIайоахаш укх тIеххьарча шерашка дуккха лаьтташ мукъадаьхад Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, кхыйолча районий цхьадолча боахамаша. Юрта боахама продукташ дикка дукхагIа яха йиш хулийтаргйолаш мукъадаккха дезаш кхы а 30 эзар гектар гаргга лаьтта да республике. Из махулла чехкагIа мукъадаккха деза.

Ялат а кхыйола баьцовгIай продукташ а республике дикка дукхагIа яха йиш хулийт лаьтташка хий дилларо. 1980 шера хий дуллаш дола лаьтташ кхозза дукхагIа а хургда, вайцига оахача лаьттах 60 процент а лоацаргда цар. Вайцига хIанз а Сунженски, Шаьла, Грозненски, Гудермеса, Урус-Мартана, кхыча районашка а дуккха лаьтташ да хий дуллаш, цхьабакъда, хIанз укх сахьата царех пайда во эц. Уж кхоачамбоацараш дIа а даьха, цу гIулакха тIехь бизза пайда эца беза лаьтта хий а дуллаш культураш чIоагIагIа хьувкъаяра.

Лаьттах дикагIа пайда эцара юкъедоагIа хицеи михацеи лаьттан хулача эррозеца лоаттабу къовсам, цонаши хьайбаш дажа моттигаши тоаяр, кхыйола мероприятеш. БIаь гектар лаьтта лоархIаш мамогга дукхагIа продукташ яха а парте XXII-ча съездо тIаийцача КПСС Программа тIа оттаяь заданеш ханал хьалхагIа кхоачашъе а дагахьа дерригa чура кхоачамаш оарцагIдоахаргдолаш лаьттан-климатически хьалий учет еш йолча мероприятей перспективни план оттае еза хIара боахаме.

И. ФЕДОТОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а юрта боахама министра заместитель.

Литературни оагӀув

М. ХАШАГУЛЬГОВ.

ПАРТЕГА

Даьхен чӀоагӀен
Низ боа маьже,
Даьккхад дуне
Іа тхо сийрда!
ЛенинизмагІ
Овла боаллаш,
Да хьа ткъамаш
Даьржа шера!
Дошо малха
ЗӀанраш санна,
Да хьа наькъаш,
Лепаш сийрда!
Дерриг дунен
Кхоачаш миІе,
Маьрша машар
Ба Іа бувцаш!
Наьна накха
Бера санна,
Еза тхона
Хьо сов дукха!
Дилла яха
Фусам лаьца,
Я хьо яхаш
Массе деге!
Къахьегари
Дог гӀоздоаккхаш,
Кхоач хьа сердал
Бетта бухье!
Беша теха
Зизаш санна,
Я вай Даьхе
Хозал лепаш!
БӀара тӀум мо
Йиза гуйре,
Ера накъа
Хьа съезда!
Сигал баха
Седкъий техке
Космонавташ
Ба цӀа ухаш!
Юрий, Герман,
Фаьлгаш санна,
Массанеша
Ба хӀанз бувцаш!
Ана юхе
Тесса са мо,
Гу тхо йоагӀа
Сийрда кхоане!
Іа биллача
Новкъа чехка,
Халкъ кхоачаргда
Цу хозненга!

А. ВЕДЗИЖЕВ.

Баркал хьона, вахар

Баркал хилда хьона,
ГӀоза вахар,
Вай ханачухь ваха
Іа со кхолларах,
БӀаьшерашка
Адамаша лийхар,
Тахан кхоачашхинна
БӀаргадойтарах.
Баркал, баркал ях аз хьона,
вахар,
Халонел, цӀерал
Массаза
Котъювлаш йолча,
Курача тӀехьенца ваха
Іа кхоллам хилийтар
Бахьан долаш.

Коммунисташа
Шийна низ бенна,
Еза Даьхе
Тахан Дуне цеддоахаш
Ткъамаш яххалца ваха
Сай кхел хинна,
Хьона баркал оал аз,
Вахар, гӀозваьнна.

Ткъозза, бӀаьзза
Баркал хьона, вахар,
Парте лоӀамо
Ткъамаш денна тӀехье
Сай замалахь
Сиглен къайленга кхачар
Галцца ваха,
Іа ха йӀаьхъяр бахьан.

Гаргаувзаш
Коммунизман сердал,
Къувсаш болча
Даьхен къонгашца цхьана,
Цу къовсама юкъе
Латта денал
Сона даларах,
Вахар, баркал хьона!

Хь-Б. МУТАЛИЕВ.

Коммунист

Коммунист ва берриг овла
халкъах боаллаш,
Сибата а моллагӀвар мо саг
из ва.
Бакъда, цун дог, малх ше
санна сийрда доагаш,
Адмий бала шийга ийцаь
латташ да.
Нагахь кӀайберзе а коммуниста
корта,
Сийрда никъ дӀакхахьа из саг
кӀаьдлуш вац, —
Бекхам боацаш, сага духьа
латта, гӀорта,
Укх гергача лаьтта кхы низ
болаш бац.
Иразага вугаш болча лоаме
лагӀа
ДуӀах, дарцах доахаш, майра
боах цо гӀа.
Миллионаш Іомабу цо керда
баха:
Толаш чакхдоаккх селхан
хьона хийттар гӀа.
Шийгар ганзаш лечкъа ца еш
цу ший керахь,
Іаьржча лаьтто коммунисто
яхар ду.
Герга дуне, айхьаз кхесташ
цунна гонахь,
Бургац санна, коммуниста
бӀаргагу.
Ший тух-сискал шийна диэ
вац из вузаш,
Дог ийшаьчун гӀайгӀа-бала дег
чу доалл.
Лаьттан букъ тӀа, хьо вале а
миччахь вахаш,
Къувлаш ва из хьона латта
хоарцо-лоал.

Дж. ЯНДИЕВ.

ТӀом хьеберашка

Дуне доккха, лаьтта шера.
ТӀема гӀар езац дега,
ГӀоза, маьрша вахар деза
Лаьтта вахача сага.
ЦӀийгӀа диза бӀеха кулгаш
Ага юхе ма кхувдаде!
Безаме дийла наьна бӀаргаш
Ма гӀерта гӀийла делхаде.
Гой шоана, из уйла кхехкаш
ГӀотташ латта дуне?
Сага мукъале езалга
Оаш цӀаккха диц ма де.
Дуне доккха, лаьтта шера.
ТӀема гӀар езац дега,
ГӀоза, маьрша вахар деза.
Лаьтта лелача сага.

М-С. ПЛИЕВ

Партел бочах хӀама дац

Дуне мел латт дахаргда
Парте кхоллаш дар.
Парте юстар тувсаргва
Мехка зенна вар.
Цундухь кура лувз аз ког,
Делаш да са дог.
Бац са наькъ тӀа цхьаккха
кӀоаг,
Уйлаш сийрда йоаг.
Лоамаш гӀоз а даьнна латт
Юхе йоацаш морх,
Илли декош Шолж а дода
Гаьна яьнна дорх.
ХӀанзчул гӀоза хиннадац
ЦӀаккха хьо, са къам.
Партел бочах хӀама дац,
Мехка бу цо тоам.

Хь. ОСМИЕВ.

Сага вахар

Айпе боаца фийг дӀабийча,
Лаьттах боаллаш
Цхьа юкъ яьккхе,
Из тӀабоалаш, бебаш хул.
Нагахь айпе фийг дӀабийча,
ТӀа ца боалаш,
Пайда боацаш,
Вар а беле, цигга улл.
Иштта да хьо, сага вахар:
Саг ший хана
Нийса вахе
ХӀара дийнахь, хӀара бус,
Фийгах доала беркат санна,
ТӀехьле йийбе,
Халкъа деге
БӀаь шерашкахь цун лер юс.
Нагахь санна вахар деце,
ВоӀагара
Даьна санна,
Ший Даьхенна йожаш йоал,
Халкъа дегца саг ца вахе,
Лаьттах белла
Айпе фийг мо,
Из цун вахар къайладоал.

Н. МУЗАЕВ.

Кхочур лакхене

Дерриге а халкъашка хаьттира
Партис вайн: «муха ю
Программа?»
— Башха ю!
— Къобулйо! — жоп делира
Советски адамех хӀорамма.
Ишта ду и — вайн Ленинан
дахар —
Парти ю халкъеха дӀаийна.
Парти адамех дагаялар —
ТӀех нуьцкъал ду хьекъал
ІаӀийна.
Ю ишттачу хьекъало
кхоьллинарг
Дуьненна керла нур
даржийна —
Денлуш ду Іазапо вед а йина
Іаьхкинчу цу колонийн
халкъаш.
Кремлен аьнгаличу Дворецера
Лепа нур машаран, кхолламан.
Ткъей шолгӀачу хӀокху вайн
съездера
Кхочур лакхене коммунизман!

Іа а хьайгар доагӀар де

Наькъа йистте,
Лоаман бердах
Дух а дувлаш
Ухаш шийла шовдилг дар,
Водаш-воагӀаш
Маьлха дийнахь
Нийсвенначоа
Мала накъа доалаш дар.
КӀедж хургйолаш,
Цигга шийгар
Шедилг егӀа
Цхьанне цунна лостам бир,
КӀедж уххача
Бихьаь вокхо
Из хий мела
ЦӀаста чами оттабир.
Ше кӀаьдвеннар
Іоховрговолаш,
Цу хи йисте
ГӀанд ма техар кхоалагӀчо.
Из болх баьчоа
Баркал оалар,
Хий а менна,
Цигга Іо мел хайначо.
Из деррига
БӀаргадайна,
Іи хургдолаш,
Га ма егӀар цхьаькхане...
Иштта наха
Накъа воалаш
Хье хургволаш,
Іа а хьайгар доагӀар де.

М-С. ПЛИЕВ.

Уж даим вайца бахаргба!

ДУВЦАР

Долакха-Юрти, ТӀой-Юрти йоаккх, аьнна бӀил дахьаш венар кхаьча ах сахьат мара даьннадацар, бакъда, Пхьилекъонгий-Юрта масса а миӀинге яьшкашкар арадаьнна нокхара мозий санна хьувзар цу воча кхао унзардаьккха сакхетарг мел хинна адам. ТӀабувхача гӀирса эсала болча наха чӀоагӀа Іаткъар къилбаседера хьекха шийла мух. Багар дӀаухача Іанарах гӀаьлен кӀур хеталора. Масса оагӀора хьахозар дӀа-юха кхайкача наьха цӀогӀарч. Цу цӀогӀарчашта юкъе гӀийло лекхача нӀондарга ярсанна ший тайпара муамаш деш екар дехьа а сехьа а делхача берий оазаш.

Вежарех, тайпахча нахах, моароех белхача кхалнаьха бӀаргех догӀан дараш миссел хӀана дац, аьнна тӀадамаш легар.

Герзашца кийчбенна болхача баьрешта, моастагӀ эша а ваь маьрша доагӀалда шо, яхаш ловцаш доахар кхалнахеи, моастагӀ юхатоха баха низ боацача къоаношеи.

Юрта юкъера, юрта эгӀа йистеи магӀа йистеи хозар цхьан говра баьречо хьекха цӀогӀа. Қоач еннача цун говро гӀора даьча лаьттах сийгаш дӀаухийташ детта баргаш гаьнна дӀахозар. ХӀама деш воаллачо — дер дите, наькъа водачо — юха сеце ладувгӀар цу цӀогӀага. Из цӀогӀа эсалчоа, Долакха-Юртаи ТӀой-Юртаи тӀаэтта бала юхатоха ваха денал доацачоа хьуна юкъе бӀаргачу кхийтта пхаьн саьрга лазар санна дегӀах чакхдоалар.

— Ва-а-а-а! Ший сесага корталий тӀадоагӀалда, тахан Долакха-Юрт, ТӀой-Юрт яккха тӀавенача моастагӀчох лата къонах воацачоа! — яхаш декар из цӀогӀа. Цу цӀогӀо наьха дегаш урауйттадора, оарцах ца веначун юхь яцар кхоана наха юкъе дӀа а этта, къонах ма вий со, аьнна къамаьл де.

— ЦӀи я-кх, цӀи — аьлар Ювсапхьажас корах дӀахьежа баьде цӀеча говра тӀа а вагӀаш ийккха вода Дошлакъий Хьадис баргавейча. — Сиха ва-кх, сиха, — аьлар цо даьккха дахча а дахьаш чуенача ший сесагага Базега.

— Даьра цун даьла Дошлакъийла сабарегӀа саг-м лаьтта а хургварийхьогӀ.

Цун цӀогӀо хийла даьнега говра нувр-м тиллийтай хьона тахан, — аьлар Базе.

Дуне яӀ-кх! Цу саннач̣ар цхьа полк ялар-кх Деникина тахан духьал яккха, — аьлар Йизе.

БӀарга ногӀар ца тохаш цӀен саьнча хьежача цун бӀаргашта духьаллаттар Пхьилекъонгий-Юрт яккха, аьнна чубаьхкача кӀайча казакашта топа юхьиг тӀа а теӀаеш топ йийттаьча Хьадиса сурт.

— Юхавала! Юхавала! — яхаш Йизе дийтта цӀогӀа Хьадиса хазацар цу хана.

ЭгӀазал Іайнача цун бӀаргаша моастагӀчун накха лехар. Лелха пхо кхийтта парх аьнна накха а бохабаь са увзаш улла ший воӀ Идрис бӀаргавейча: «Воха ма вохалахь, Идрис, къонах цкъа мара лац хьона», — аьлар Хьадиса.

Цу дийнахьа наькха тӀа кхийтта пхо пехк а лоацаш букъ тӀа гӀолла тӀабаьлар Ювсап-хьажийна а. Цунах метта уллар из хӀанз. Хала дар воккхача сага къонгаш, виӀий къонгаш, топ бе йолларг хинна тайпах а юрта а мел вола маӀа саг тӀем тӀа водача дийнахь сатийна метта алла. Дукха ха яцар юрт яккха чубаьхкача кӀайча казакаша боабаьчар декъаша Пхьилекъонгий-Юртара кашмаш дизаь. Ший бирса тӀоамараш йоаржаяь юха а гӀалгӀай къонгаш хӀалакбе, цар бераш балехьа дита, истий жерала бита, Советски Іаьдало яхьаш йола паргӀато царга ца кхачийта кийчбенна латтар моастагӀчо тӀабена Іаьржа бала. Цун кхерамо хьийдда доагӀа лоаман Шолж миссел хий мехкадора адамий бӀаргех. Хьасташкар хьаухаш дола тоатолгаш санна вӀашагӀ а бетталуш цхьа тоаба а хинна арадувлар юртара дода оард. Массане а бувцараш Ленини «Іаьржа» Қинези вар, уж чӀоагӀа тешар царех, шоай тӀехьен хургдолча сийрдача вахарах. Цудухьа болхар уж шек а боацаш — моастагӀчунца бала.

* * *

Пхьилекъонгий-Юрт яккха, аьнна кӀай казакаш чубаьхкача хана Ювсапа-хьажас беча хьехамо, цун дешаша наьха деrаш урауйттадора моастагӀ юхатоха. Из масса а миӀинге кхоачар цу лирача дийнахь.

— Жи, бераш! Доха ма дохалаш — къонах цкъа ваьв, цкъа лергва, — яьхача цун дешаша новкъостал дора низ тӀабахийтта моастагӀчох лата. Ювсап-хьажа харц луврговоаш, хьаьнала вахаш, денал долаш хиларца дукха везар юртарча наха. Юрта бахача хийрача наха а тӀехьа сов из хьамсара хеташ Йизи оалар цох. Иштта ше хьамсара хеташ бола нах бирсвеннача моастагӀчох лата бахача дийнахьа метта алла сатем боацаш, лаьца боанга чу делла хьазилг санна хьувзар из кӀалтӀавувлаш. Цунна духьал увттар ший къонгаш, виӀий къонгаш, дукха беза ший юртара нах — массах вар уж.

Маьржа яӀ-кх! — аьлар цо. ТӀаккха духьал эттар цунна юрт яккха чубаьхкача кӀайбараша вийна ГӀойсолга.

— Хьо мукъагӀ валара тахан арча дийнахьа, — йоахар саготденна боарамал тӀех даьнна детталуча цун дего. ТӀаккха юха а духьал эттар цунна ший юртахой а бирсвенна моастагӀа а. Цунна хеталора моастагӀчох вай бараш эсала леташ санна. Цу сурта ерригa уйла тӀаяхача цунга цӀаьха шийна мишта экх а ца ховш, «Доха ма дохалаш!» — аьнна цӀогӀа ийккхар пишка хьалхашка ягӀа Бази кхоссайолийташ. ТӀаккха чехка метта хьал ура а хайна:

— Жи, сесаг, хьадал са барзкъаш! — аьлар цо.

— Фу де воал хьо? — аьлар Базе.

— Хьада Іа, — барзкъаш, коа дӀа араваьнна фо кхетийта воалл со.

Кхы дувца дезаш дацар. Барзкъаш тӀадийха ваьлча шорттига урааттар из. Деррига дуне моаждеlар Йизена.

— Да вала хьа, — аьлар цо, ший боацача низа эгӀаз а ваха ше Іоховшшехь а.

Топ кхийттача дийнахьа денз ше ураэттавацар из.

— Хьал ураотта низ-м бац хьа, хьаштдоацар да-кх Іа леладер, — аьлар Базе.

Хала яьккхар цо из бийса. Мел йӀаьха яр Іа сувсара яьккха бийса, аьнна уйла цунна хьаттача, аз дунен чу мел яьккхача ханал йӀаьхагӀа яр из, аьнна жоп дала мегар цо.

Юрта магӀа йистте аьннар, массехк минут ялалехь юрта эгӀа йистте хозар цу лирача деношка. Каст-каста Йизаьрцига ухача кхалнахеи берашеи дувцар цӀе зигаш а доахкаш эрсий отряд ений БуротӀара гӀалгӀашта новкъостала, яхаш, Цу дешаша вилсар а корзагӀваьккхавар из. ЧӀоагӀа безам бар цун уж цӀе зигаш доахка эрсий бӀаргаго, царца къамаьл де, уж уллув а болаш моастагӀчох лата, Ленинах лаьца царга шийна дувцийта.

Массехк во кхаъ бера делкъа ха хилалехьа. Бейнараш дукха бар. Царца вар селхан, дарц даьннача хана, лоамашка ловза лаьча санна адамий дегаш урауйттадеш лийнна Дошлакъий Хьадис а.

Бейнарий а, тӀехь да воацаш бисача цар дезалий а уйлаех венна из вагӀача хана ена хьачуяьлар Айдамара сесаг Аминат шийца шийтта шу даьнна ший кӀаьнк Дауд а волаш.

— Са хьалдаккха мича ютт со-м укх тоалув хиларга, тӀем тӀа гӀоргва со, яхаш, — аьлар Амината, — цигахь дӀаводаш саг вале ер вахийта енаяр со, — аьнна.

— Йизена ваха, Дауд хьо, зӀамига ма вий хьо, — аьлар Йизе, кӀаьнка дагардар шийна шаьра ховшшехьа а.

— Сол а зӀамагӀа дола Долакха-Юртареи, ТӀой-Юртареи бераш хӀанад цига тӀом беш, со гӀорг-м даьра ва, — аьлар Дауда. — ХӀанз вай бараш котбаьлча бераштa деша школаш хургья, йоах масса а юрташка. — БӀарга ногӀар ца тохаш хьежар из Йизена бӀара.

Хьайна ма хой хьона из, со, ваханза Іергвоацилга, яхаш санна хетар Йизена Дауда бӀаргаша.

— ТӀаккха, Іа фу ях? — аьлар цо кӀаьнка наьнага.

— Даьра, нах леча ер веннавар аьнна кхо ма хетац сона а. КӀалвисачоа хий лургда, чов ехкаргья, хӀаьта яр санна бераш а тӀема юкъе бӀаргадайча боккхагӀбарий а дог ураоттаргда, — аьлар Амината.

— Ма доккха хӀама да-кх ер а, цӀен а тайпан а меттел, юрта а топ бе йолла могарг мел вар тӀем тӀа дӀабахачара дукхагӀа йолча хана диййна а болаш юха ца боагӀача, бий миссел мара воаца кӀаьнк вахийта яллаций нана, — йоахар дукха а тамашийна хӀамаш зийнача воккхача сага дего.

— Аминат! Баргбац моастагӀий кот! Йиш яц цар котбовла! Тахан, вай цхьанна моастагӀчунга а эшалургдац. Адам е дала, е котдала духьал эттад моастагӀчоа. ГӀалгӀашца ба эрсий, нохчий, черсий, итташитташ къамаш. Дуне декъаденнад шин даькъа, къебараш, халон балеи лайнараш цхьан оагӀора ба, адамий цӀий миийнараш вокх оагӀора ба. БӀаьхийчарел дукхха а дукхагӀа ба къе бараш, — аьлар Йизе.

— Волле, ворда цӀа диззе йол чу а йилле, Іаьржа алача дӀайожа Іа, тӀем тӀа-м вай шин гӀоргва хьона, — аьлар Йизе Даудага. Пхи минут ялалехьа ворда кийч а я хьачувера Дауд. Барзкъаш тӀа а дийха низткъа ураэттар Йизи. Селхан санна юха а деррига дуне моаж а денна пен лаьцар цо.

— Эъ! Фу хиннад хьона, хӀанзалца хиннар веций хьо, хьа новкъостал, хьа оаз ма эший дӀа Долакха-Юртеи ТӀой-Юртеи моастагӀчунца бовш латтача турпалхошта, — йоахар цун дего. ВӀашка янза йолча даьрача човна тӀа кулг а тоӀадаь ше дӀадувшадаь хинна бӀаргаш хьалехкар цо.

«Хьайна ма хой хьона, са езар, гӀалгӀай къонгий цӀий лаьтта ухаш латтача хана, укх метта алла сона мел хала да», — яхаш санна хеталора Базена ший маьра бӀаргаша. Шортта метта Іо а хайна кога тӀа хӀама а ювхийта, кхакха кетар тӀа а йийха эзза шалте-тӀехкари хьоарчадир Йизе.

Уйчена юххе ворда хьатӀа а йоалаяь, бокха ши гӀейба чу а билла ше ворда чу хоавеш цунна бӀаргабайра Базе бӀаьргех Іобожаш латта ши тӀадам. ЧӀоагӀа къахийтар цунна къона къаяллалца шийца мерза яьхача ший сесагах.

— Даьра тамаш ма я из, хьо иштта эсала хургья ма меттадац сона! Аминат гаций хьона шийтта шу даьнна кӀаьнк а воалавеш ена? ТӀем тӀа вахача фуд? Велча фуд? Хьои сои-м дика даьха а даьхадар. ХӀанз мара баха а, вахар довза а ха йоацараш гаций хьона бовш латта? — аьлар Йизе Базега.

— Хьая топи, цигга кора тӀа улла пхи патрони, — аьлар цо.

Базе хьаера топи, пхи патрон чу йоалла цхьа ехки.

— КӀезига кхоачам ма-б вай шиннега, — аьлар Йизе. Дукха хана денз шийна яхаш лелаяь ворхӀ патрон кисара хьа а яьккха дӀаелар Йизега Дауда.

— О-о! Укх шийттанеца шийтта вай вуй-ма... — аьлар цо ворда йоалуш.

— Маьрша доагӀалда шо! — яхаш Базеи Аминатеи тӀехьа ловца а боаккхаш, шорттига коагӀа яьлар гӀайбаш гӀортадаь из гӀалгӀай къаьна къоано тӀехьашка а вагӀаш, можахмекхах чо баланза вола шийтта шу даьнна Дауд хьалхашка а вагӀаш йола из ворда. КӀоаргача уйлаех веннав цу ворда тӀа вагӀа воккхеи зӀамигеи ши саг. Цар зец шоашта гонахьар дар, царна хазац цхьаккха а хӀама. Шо-шоай тайпара сурташ да цар уйлаша лувцараш. Мерза уйлаш, сийленга вуга боккхача къовсама уйлаш я цар ераш. Массах веннав уж кхоачаш ца хулаш?! Царна из хац, цар кхача лерхӀ цӀерах йоагаш латта Долакха-Юрти ТӀой-Юрти йолча.

Вокзалера ТӀой-Юрта бодача наькъа гаьнна юстара баьннаб уж, Берса-Юртагахьа. Царна хац моастагӀа цу оагӀорахьа волга. Царех кхетац дӀа-юха водаш саг а. Массах вахав ше бакъахьа вода мотташ харцахьарча новкъа.

Делкъал тӀехьагӀа ди кӀаьдденад. Тхьовра санна гӀораяьча гарзаш тӀа хьал-Іой етталац ворда а. Чукхийттача моттигашка лоа дешаь хилгаш лийлхад. Іаьржача алачо ког Іо мел лайзача кӀоарга кеп йоал. Йизенеи Даудаи дика хьахоз Долакха-Юртеи ТӀой-Юртеи ювлача йоккхийча а кагийча а топий таташ. Гуш да цига доалла тӀема дохк. Дауда шода къадж а бетташ чувхаю говр, сихагӀа лалла гӀерташ. Бакъда, къаьнача алачо ше хьош бола никъ бовзаш санна мара боларал совгӀа ког баккха тигац, ца йоалаш санна йода из уж безаме доаца унзара таташ дувлачахьа.

...Берса-Юрт йолчахьара цӀаьхха гучалийлхар говра баьреш. Юха а сейца турмал хьежача говра баьреш та дика гу ши саг тӀа а вагӀаш йоагӀа гӀалгӀай ворда. УрагӀа хьайза диткъа шин мекх а долаш волча виткъо лакхача эпсара ший къоарза шин бӀарг вордагахьа дӀа а къерзош йоах:

— Цу лоаман бӀехалашта патронаш ийца йода хургья из дӀа йода ворда. Доаде деза уж бӀехалаш.

Дукха юкъ яц ворданеи кӀайбараштеи юкъе. ХӀанза-м Йизенеи Даудаи гу говра баьреши царна тӀаювха салтий формеи. ХӀаьта а дог доах цар шоаш кӀалхара балар. Шийна юххерча салтечунгара хьа а ийце, бӀарге а лаьце топ тох урагӀа даха ира ши мекх долча эпсара.

— Волле, тӀера Іо а ийккхе, хье ма водда юха гӀо, — аьлар Йизе Даудага.

— ГӀоргвац со, — аьлар Дауда.

Цу ханна кӀайбараша залпах топаш техар.

— Аьъ! — аьнна, наькха тӀа кулг техар Дауда.

Цул тӀехьагӀа ший тайпара, цӀаккха а цунга ца даьннача тайпара велар даьлар цун юхь тӀа.

— ХӀама дергдац, — аьлар цо, Йизий ца вохийта воаллаш санна. ШозлагӀа а аьлар цо: — ХӀама дергдац. — Бакъда, цунна тӀера бос дӀабахахбар, наькх тӀа тӀатоӀадаьча цун зӀамигача кулга пӀелгашта юкъе гӀолла тӀадаьннадар цӀий тӀадамаш. Топаш яьнначахьа хьежар бӀаргаш.

— Кхийтар хьона? — аьнна Йизе хьалоацашехь а, цунгара гӀо дехаш санна, Йизий волчахьа хьатӀавежар Дауд. Саца ца ловш, кхы а детта дала безам болаш сецар цун зӀамига дог. ТӀеххьарча минуташка цунна духьала этта хила мегар ше дукхха сатийса советски школаш. Морхашта юкъера, ший сердал тӀа ца кхоачийташ из ца валийта гӀерташ санна гуча а баьнна гӀайгӀане хьежар дошо малх. Деррига дуне а цун къона маьлхара дахача санна хетаделар Дауда бала чубеннача Йизена. Цо зецар ворда улгаш дӀаухийташ кӀайбараша етта топаш. ДегӀаца мел хинна лазар дӀадаьннадар цунна. «Дауден хьайи вахар зехьа ма лелахь, гунахьа доацача берийи истийи цӀий мелача моастагӀашта» — йоахар цун кхетамо. Ший юххера вахар моастагӀчоа боккхача маьхах дӀадала кийчвелар къаьна Йизий. Ворда улга тӀа а вижа бӀарге а лаьца топ техар цо. Херхо хоадош латта хи санна ага а аьга говра тӀера чувахар кӀайвар. Меттахьа теха чувахийтар цо шоллагӀа вар а, кхоалагӀа вар а. Цу ханна парт-партт аьнна дӀахьалха а лийлха беттара товраш даьхар виъне. Йизена дика гора гӀайттача санна боагӀача цар бе къега, гунахьа доацчар цӀех ца Іаба товраш. Дукхане бера лийга хила мег уж бокъоно эшадаь. Йизе топ йоаллашехь, тур бе доалла пхьарс гаьнна дӀа а бахийта гамажга санна мухь а баьна чувахар цаӀ. Цун говро корзагӀа а яьнна цӀогӀа деттар, оарц дехаш санна. Меттахьа кхийтта чувахар цхьаькха а, цхьаькха а. ВиълагӀчо говр юхаерзайир. Йизена дика гора цун шера букъ. ПӀендараштa юккъе хьожа а яь топ техача цо чувахийтар юхаведдар а.

КорзагӀа а баьнна кӀайчара етта топаш хьакхетацар Йизена. Хьажа юкъеи, наькха тӀеи пӀелгаш теха ламаз а даь, беттара тур хьал а эккхийта: «Сона тӀехьа!» — аьлар къоарза бӀаргаш долча эпсара.

— Дауд, бир-кх Іа сона ер тийша болх, хьо ваха валаре кӀалхара вала мегарг-кх хьо, — аьнна шийна хьатӀа а озаваь кара биллар цо кӀаьнка корта. Ше мишта хьекх а ца ховш, кулг хьекхар цо цун кертах. ТӀаккха цергаш вӀашка а тоӀаяь топ техар цо, тӀаккхача боахкача кӀайчарна юкъе теннагӀчоа меттахьа. Кхы кхаьнне бера а Іолийгар товраш. ЦаӀ мара патрон яцар.

— Да вала шун! Ма кӀезига а хиннай, — аьлар цо ше-шийца. Цхьа кховзткъа метр мара моастагӀий боацача хана, тхьовра денз ше зувш хиннача къоарза бӀаргаш долча эпсара топ тӀалаьцар Йизе. Эпсар хьатӀа-кхоаччашехь а лак эзар цо. Эпсар цӀогӀа а даьнна цхьа ког лийта чу а боаллийсаш говра тӀера чувахар. Цу ханна дорхвенна воагӀача кӀайчо теха тур кхийтар Йизена кертах. ЦӀе къоалам хьекхача санна шув баьлар цунна, ах хьажа юкъ а лоацаш. БӀаргашта боад кхийтар. Цунна духьал эттар кӀайбараш эшабеш болхача гӀалгӀайн, цӀе зигаш доахкача эрсийн сурт. Уж ба а бар ништта латаш. Цун аьтта кулг Даудa керта тӀа дижар. Шортта сецар цун доккха дог. Цунна гонахьа хьийзача кӀайбараштa а хетар цо из шоаех кӀаьнк лоро диллача санна. Даггар хьежача цхьа патрон корайинзар кӀайбараштa Йизегара.

Дукха ха йоацаш кадетий школа яьккхача къоначa эпсара йоахар:

— Ай, сона-м хац командующе вай укх лоаман боанга чу сенна кхайсад. Гой шоана, укх къаденнача аькхо вийна шийтта саг.

Йизена наьк тӀа хинна, хӀанз а вӀашкаянза йола, чов бӀаргаейча висар а цецваьлар из.

— Са даьла! Яр хӀама сона книжка тӀа дувцаш а хезадац шоана. Яррал чов тӀайоаллашехь а, укхо даьр гой шоана, — йоахар къоначa эпсара шийна гонахьарчарга.

Цо мел яьхар дика кхетош болча салтий кортош хьалккхаба низ боацаш санна гӀайгӀанна матара дахадар. Царна шаьра ховра шоаш эшаргболга.

* * *

Иштта велар адамий тахане кхы а хозагӀа хургйола вай сийрда кхоане бахьан долаш гӀалгӀай къоано Ювсап-хьажеи, тахаиенах хьагаь, ваха ираз ца хинна Айдамара Дауди.

Революци бахьан долаш цар санна шоай синош дӀаденнад Нохч-ГӀалгӀайчен дикагӀа болча, дукхача къонгаша. Уж вайна бицлургбац шераш дӀаахарах, уж даим вайца бахаргба.

М. ЗАНГИЕВ.

БОЗИЙ

(басня)

ОагӀор яьккха кий а тилла
Бозий йолча дера вир.
Ши лерг дӀа-хьа оагадаь,
Хьаьшо къамаьл доладир.
— Сона а хьакимал дулургдар
Наха хабраш дувце а.
Хьаким хила ловра сона,
Кхы сей говзал еце а.
Ший стола кӀалха гӀолла
Берзо ши пӀелг хьоккхабир,
Виро сихха дӀа-хьа хьежа
Ший ши киса доассадир.
ШоллагӀча дийнахь вай Бозе
Ший берза дош кхоачашдир:
ВӀалла шийна дага доацаш
Вир хьакимал де эттар...

* * *

Цкъаза вайна юкъе а хул
Иштта хьаким хинна вир.

Хь-Б. Муталиева стихай керда сборник

Эрсий меттала хӀанзза арадаьннад Муталиев Хьаж-Бикара стихай «Эса чӀожа» яха керда сборник. 30 шу совгӀа йолча хана поэта баь творчески болх гойташ йола стихаши поэмаши юкъеяхай цунна.

Коммунистически партехи социалистически Даьхенахи йола тема я сборника ерригача произведенешка ювцар. Дерригача нохч-гӀалгӀай халкъа цӀерах сборника лирически турпала баркал оал дукха езача Коммунистически партена, Советски правительствана Советий Іаьдал латтача шерашка Нохч-ГӀалгӀайчене доккхий хувцамаш хиларах. Революци хилалехьа низІоткъами боадои лаьттача Эса чӀожа хӀанз «уж Ильича дошо лампаш, Москве санна, лоталу». Карадерзадаьча Эсо турбинаш кхестаю, паргӀата даьнача гӀалгӀай халкъо ший сийрда кхоане ю.

Ткъам лаьгӀбелча, ткъам лу
сона
Са хьаштдолча Даьхено.
Сона йоагӀаш латт, малх
санна,
Из Октября сердало. —

— йоах поэта.

Цу бакъдолчун, машара, къахьегама, сердалоно цӀаккха а кхы юха тӀайоагӀаргйоацаш дӀаяьккхай боадо, ткъамаш деннад советски халкъа. Денал дола кӀантий ухийт цо хӀанз Беттага. Поэта йоах:

...Со се латта веза чӀоагӀа,
Са сай ираз са бе да.
Аз ког дӀа мел ловза лагӀа
Коммунизме вугаш да.

«ХӀанз коммунизм — лелаш йола призрак яц» — йоах поэта. — «Халкъаш дийндеш йода из. Коммунизма доттагӀий сона вежарий а хинна дӀаэттаб. Лаьтта нана Даьхе хиннад сона». Керда общество хьалъяра сийлахь-доккхача гӀулакха ше веррига дӀалуш воаллача сага уйланца нийсде фуд!

Поэта дукхаза а дувц лаьтарча дерригача халкъашта дола ираз бахьан, коммунизм бахьан лоаттабеча сийлахьбоккхача къовсаме советски халкъа низ телаш йолча дукха езача коммунистически партех.

Сборника тӀа йоккха моттиг лоац таханара къона тӀехье революционни традицешца кхетаеш йолча, гӀалгӀай халкъа дӀаяхача турпалча хана хетаяьча произведенеша.

1919 шера июль бетта поэта юртара — Экажкъонгий-Юртара нах деникинцашца турпала латаш хиннаб. «Ваьча юрта» яхача стихотворене тӀа тайптайпарча поэтически средствашца поэта оттаду моастагӀчо го баьча юрта сурт, шоайла тӀехдолча белогвардейций низашца зӀамига а воккха а мел вар латаш цу юрта хиннача тӀема сурт, къонахчал, революце гӀулакха берригa шоаш дӀабала кийча хилар цу тӀем тӀа хьахьекхача гӀалгӀай кхалнаьха сурт.

Стихай лирически турпал Нохч-ГалгӀайчен хӀанзарча юрташкеи городашкеи гӀолла чакхвоал. Цунна гу революци бахьан Іодахийта цӀий зехьа ца дайна хилар. Цунах къаьгга дувц поэта «Шерипова улицагӀа водаш» яхача стихотворене тӀа:

Сай городе хьа улицах,
Уйлах венна, гӀа аз боах.
Сийрда гуча вышкай алах
Духьал увтт хьо лийтаь ха...

Поэта хоз Асланбек «Бешарча гӀанаша дувцаш», «Лоамшувнаша из вувцаш», «ЦӀера ала бувлаш тӀом лаьттача шерашка санна» хӀанз а Асланбека нохчий, гӀалгӀай тӀахьех къахьегара, денал дола гӀулакхаш дара. Кагирхой гӀерт массадолча хӀаман тӀехь шоашта дукха везача турпала тара хила.

Ленина яьххача тайпара коммунистически гӀулакхаш тӀа-тӀа къаьгагӀа гучадувлача кердача сага, социалистически общества сага куц а дега уйлаш а дог гӀоздаьнна язъю поэта.

«Назрановский» совхоза коммунистически къахьегама ударника токара Тумгоев СаӀида хетаяь я «Котваьннар» яха стихотворени. Токарь санна гӀадвода поэт цун кулгаша яь оатхал араяьлча. Цо йоах:

Лаьтта доаттӀадаь тӀабаьнна
Курча хьажкӀий из фийг мо,
Беркат мехка доккха даьнна,
Ираз дебо хьа кулго.

«Алхха сайна лаьрхӀа доацаш» яха уйла йолаш ба советски сага вахара чулоацам. Цунна гоама да къаьна, ший ха яьккха мел даьннар, собственника дуне.

Поэта нах чӀоагӀа тӀахьех дӀаяхача замах юхедисача воча гӀулакхашца къовсам лоаттабара. Цу гӀулакхех эггара гоамагӀа дар да наха чӀоагӀа боккха бала тӀаоттабеш дола пхьа лехар.

Сборника тӀа араяьннай «Кунтий пхьа» яха поэма. Цу поэма тӀа Муталиев Хьаж-Бикара дувц граждански тӀом болча хана цхьан цӀеча партизана ше санна волча партизана пхьа буташ хинна гӀулакх.

«Эса чӀожа» яхача Муталиев Хьаж-Бикара стихай сборниках дукхха а, дукхха а дувца дог доагӀа. КӀоарга уйлаш йолаш, сага дагадоахкараш чӀоагӀа гучадоахаш дукха мугӀараш да поэта.

Цхьабакъда, сборника тӀа араяьннай мела, кӀоаргга хӀама довзийташ йоаца цхьайола стихаш а. Уж я «ТӀемахочун портрет», «Из ког боацаш ва», «Баркал хьона са вахар», нхы яраш а.

Уж цхьадола кхоачамбоацараш доахке а, шеко йоацаш ала йиш я Муталиев Хьаж-Бикара стихай сборник наха дика а хеташ дешаргда, аьнна.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Дунен халкъашта юкъера хоамаш

Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча исторически съезда эхо, машареи прогрессеи низий дегаш ура а уттадеш, «шийлача тIема» тIехьа барий мугIараш эгIаз а кхувлаш хIанз а вай планета тIа екаш я. ТIехь-тIехьа дукхагIа белгалдоалаш доагIа царна юкъера гIай. Машаргахьа бараша массанахьа а шоай хьинар чIоагIду, керд-керда халкъаш шоашкахьа а доахаш. Дерригача адамашта кхерам тIабахьаш йола керда агрессивни союзаш вIашагIъехк реакционерашеи милитаристашеи.

ЕВРОПА КЪИЛБАСЕДЕНГАХЬА МАШАР ОТТАБАР ДУХЬА

Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева Финлянде президентаца У. К. Кекконенаца хиннача къамаьлий хьакъехьарча хоамо массадолча мехкашка чIоагIа откликаш хьоайир. ЧIоагIа раьза хинна тIаийцар из Финляндеи цунна лоалахарча паччахьалкхенашкеи ийца а ца Iеш. Массайолча моттигашка дика уйла йолча наха из хоам лаьрхIар Советски Союза цIенача дег тIареи кIоарген машар безаш хиларах, цо Финляндеца дикача лоалахочун гIулакхаш леладеш хиларах бола тешам санна. Шийца доттагIали барт-цхьоагIои леладечунца массаза а доттагIали барт-цхьоагIои леладе кийча ба Советски мохк.

Малхбузенгермански милитаризмагахьа Скандинавеиен Балтийски форда районаи тIалаьттача кхерамца дувзаденна Советски Союзо е аьнна хинна Финляндецара тIема консультацеш хIанзарчоа тIехьа яха мегарггйолаш лаьрхIай Советски правительства. Цо из даьдац германски милитаристски берзах аьсала жийлг хинна хилар бакъде гIертача скандинавски мехкий цхьаболча паччахьалкхен деятелаша деча тешалех ше тешарах. А, борз ше хиннача тайпара борз я. Из бакъдир дукха ха йоаццаш Балтийски форда малхбузен даькъа тIа хиннача форда- тIема маневраша. Малхбузен Германе форда тIара низ сихха дегIаухаш латт. Шайх хила везаш, ФРГ-ас хIанзале а ше Атлантически блока гIашлой низашта кулгалдечча тайпара, кастта цун «та...ешта а доал дергдолга» хара.

ХIанз доал деш бараш хьалха хинна гитлеровски инаралаш болча НАТО герзацарча низий штабо тIадожадарах Балтийски командовани вIашагIйолларгйола план оттаьй дукха ха йоаццаш. Из оттаеча юкъе доккха дакъа лаьцар английски инарала Панмэнеи дукха ха йоаццаш Осло а ваха венача боннски оборона министра Штраусеи. ДIадахача кIирах из план дIаеннай шоай яла еззача правительствашка.

НАТО-на юкъе доагIача скандинавски мехкий паччахьалкхени политически деятелашта бIаргагац е бIаргаго безам а бац Балтийски командовани, форда тIара германски милитаризм сихъяь къайлагIа юха дийнъяр духьа вIашагIъелла хилар. Малхбузен Германе, Атлантически блока юкъе низ болашагIа бола мохк ше хиларах тарра, ший доала кIал ерзаьй Дании Норвегии. Гитлеровски инаралий хIанз безаргбац е Осло фиорде Iобувла а, е Дане доазош тIара шлакбаумаш кегде а.

Финляндски президента У. Кекконена Н. С. Хрущевца даьча къамаьлаша цIаькха а хьахьекхар, мехкаштеи халкъаштеи юкъера машари тешами чIоагIбар духьа хьегаш дола моллагIа а къа хьаллаца Советски Союз кийча хилар. Из, шеко йоаццаш, финляндски правительствана гуш да. Из ца гуш яц Данеи Норвегеи правительстваш. Европа къилбаседенгахьа бокъонца машари сатеми хилар дезаш бола нах хабара шоашта машар беза яхаш тешам а телаш Iе йиш йолаш бац. Цар хьалххагIе а хаьдда цхьа практически гIулакхаш де деза.

ВАШИНГТОНСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

Укх тIеххьарча деношка Атлантически блока «кертерабараш» къаьстта чIоагIа хьувзаш хилар гуш да. Фордал дехьа Лондоне вахача малхбузенгермански канцлера тIеххьа вахар французски президент де Голль. Цхьа-ши ди даьннача гIолла Париже а вена, цул тIехьагIа, премьер-министра Макмилланах кхетар духьа Британски гIайреш тIа гIоргва Аденауэр. «Кертерабараш ах дакъа вIашагIкхетар» лоархI цу сихбаларах малхбузехьарча кепа йоазоно.

ДукхагIа безам тIабодаш гIулакх хилар къавенна ФРГ канцлери США президенти вIашагIкхетарах. 20 ноябре вIашагIкхийттача, кхо ди даькхар цар къамаьлаш деш. ДукхагIа йола ха (корреспонденташа даьча лоархIамех 13 сахьат совгIа) шоаш шиъ мара кхы саг юкъевоацаш дIайихьар цар. Юкъ-юкъе кхайке шоаш болча чубехар цар шоай дипломатически тIемеи помощникаш. Бокъонца йола соглашенеш, массаза санна, кегаеннача формулировкашца къайла йихьа а йолаш, хIаьта пропагандистски аспекташ хьалхарча плане а лоаттаеш йола тамашийна коммюнике кепа теха араяккхарца чакхдаьлар из вIашагIкхетар. ХIаьта а, кепа йоазоно деча хоамаша, хIаьта иштта переговорашка дакъа лоацаш хиннача малхбузенгермански викалаша яьча заявленеша а торо лу Вашингтоне хинначун сурт оттаде.

Эггара хьалха хеталу цу переговорашка да хиннар США президент а воацаш, Боннера вена хьаша вар аьнна. Аденауэра деррига а хьалхадахарал совгIа, корреспонденташа яхачох, хьалхарча дийнахьа баге айяь йист хилийтацар Кеннеди, шийна товча тайпара хоам бора цо американски общественностага. Переговорий хьакъехьара эггара хьалхара хоам бир малхбузенгермански оборона министра Штрауса. Дог кура даьнна а раьза хинна а волча цо, сатохалуш боацача корреспонденташка дIакхайкадир, переговорашка дакъа лоацаш барий дискуссеш яра барт вIашагIа а кхийттаб, хIаьта из барт Бонне вIаштIехьа а баьккхаб, аьнна. Переговораш чакхъяьннача хана, хьалхара хоам баьр а, цу тайппара, немец вар — кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Шредер. Аденауэра меттел Национальни кепа йоазон клубе нийсвеннача министра къайладахьанзар германски дош къоастадара хьакъехьа американски демократе хьалхагIа тIадожадеш мел хинначоа Вашингтон бокъонца юхайоалаш хиларах ше гIадвахар. Кхыметтел Германеца машара договор де гIортара а духьаларча боннски правительства позици хьаллаьцар КIайча цIено.

Доккхал де йиш йолаш ба Аденауэри цун помощникаши. Европе шоай къаьстта политика ца хиларах шийла хьалха хиннача президента Iоттараш еш хинна американски президент къавеннача канцлера мукъах вахар, цун гIожа, цхьаккха перспектива йоаца политика ший яр санна а лаьрхIа, бокъонца хьатIаэцарца. «Ше лийрххIача тайпара тешал дукхагIа кхаьчар Аденауэрга», — яхаш яздора «Нью-Йорк таймс» яхача газета вашингтонски корреспонденто.

Кхы а аттагIа цхьа барт вIашагIа кхийтар американскии малхбузенгермански милитаристий. Малхбузенгермански эскар совдоаккх итт дивизегара шийттанега кхаччалца, эскаре гIулакх деш яккха еза ха йIаьхлу 12 беттагара 18-нега кхаччалца, тIахьийха резервисташ тIема гIулакхаш тIа сецабу. ТIема кхоачамаш, доагам, тIема гIирса кхыдола гайпаш тIема ханарчунца нийсдича 90 процентага дIакхоачаду. Чрезвычайни положени кхайкаяь болх хуле а аьнна, промышленностера деррига граждански доакъош, гражданаш а тIехьа, тIема наькъаш тIа оттаде кийчдеш да.

Берлински дош машарца къоастаделга дIадехаш йолча дунен халкъашта юкъерча общественноста Малхбузеннеи Малхбоаленнеи юкъе переговораш йолаелга демагогически ловча хьисапе тIехк кхессай... Переговорий ларде дилла хила деза... Берлина оккупационни статус ше йолчча ютилга. Бонннерча «самоопределени» хьалха йоахараша хьалхагIе а хьакхайкадаьд оккупационни режим деррига Берлин а чулоацаш хилийта безам болаш шоаш хилар, вешта аьлча суверенни Германски Демократически Республика столица а тIехьа. Цул IовдалагIа лард переговораш яра лаха хала да. Малхбузен Берлина хьакъехьа еча переговорий моллагIа а идея йохаяр духьа хьалххагIе а гуччахьа а дагалаьца из йолга дика ховш да.

Аденауэра Кеннедеца хиннача переговораша сатем боабаьб Англе. Американски правительства Европера кхерамзлен проблема къоастае ца тигарах байна а Iац из. Лондона сатем боабаьр а из корзагIа яьккхар а да Европе керттера портнер а лаьрхIа, Малхбузен Германеца оагIув билла безам болаш ше хилар Вашингтоно хьахьокхар.

Ишта безам болаш хилар къаьстта дика хьахьекхад «Нью-Йорк таймса» вашингтонски отделене заведующе Рестона язъяьча, Вашингтоне вIашагIкхетарах хьахиннараш дувцача статья тIа. «Мичча бесса дале а, укх кIирах хиннача переговорашкара гучадаьннарашка хьежача, — яздора Рестона,—президента Кеннеде хIанз Европерча ший политикана ларде лувцараш цхьа моллагIа йола Англецара «къаьстта отношенеш» а йоацаш, Малхбузен Германецара «къаьстта отношенеш» я, эрсашца керда барт белга а доацаш, керттерча даькъе США-и Малхбузен Германеи тIема низо хьаллоаттадергдола, Малхбузен Европа политически экономически гIулакхашта вIашагIтохилга да».

Вашингтонски переговораша хьахьекхар, американски политикана керте эттараш дIабахача дунен тIемах юхедиса гIулакхаш Германера дIадаха безам бола низаш а доацаш, керда тIом кийчбара сухал бар духьа царех пайда эца безам бола низаш хилар. Эггара реакционнегIеи агрессивнегIеи долча США гIозараша малхбузенгермански милитаристашца-реваншисташца айхха баьча барта хьалхашка оттадаьд машар безаш дола халкъаш цIаькха.

ТОХАЕННА КОНТИНЕНТ

Доккхий хувцамаш хулаш латт укх деношка Латински Америке. США монополеша латиноамерикански мехкашкарча халкъех хьоарчаяь диктаторски режимаш цаI шоллагIчоа тIехьа легаш латт. ВIалла дукха ха а яц американцаша оттаваь Веласко Ибарра тIера кхесса дола халкъ дахаш йола Эквадор дерригача дунено гIад а даха йийца. Американски хьехамах гIулакх деш долча тIема низашта магансар, массаза санна, е Ибарра Iаьдала керте соцаве а, е цун когаметта США монополеша хержа саг оттаве а. Законах президент хила везаш хинна — Ибаррас набахта велла хинна вице-президент Аросемена, гIеттача халкъо хьа а хийца, президента дворец ай а ваь чуваьккхар. Эквадоро хьахьийра ший лоIамера арахьара политика лелае а мехкара Iалама рузкъаш къаманна эшараш кхоачащдар духьа хьалозаргдолеи дIадохийтаргдолеи гIулакх де а безам болаш ше хилар.

Революционни михо эгаеш латт Карибски форда юкъерча гIайреш тIа улла, зIаммига мара йоаца Доминикански республика. Цхьаккха доазув доацаши къахетам боацаши 31 шера доал даьчул тIехьагIа мехкара байдда дIабаха а США-рча шоай даьйи шоаш хьаллоаттабаьрийн лаьттара шоашта таба моттиг лаха а йийзар май бетта вийнача, хьалха диктатор хиннача Трухильо яхачун дезала.

Шоашта долча новкъостала массаза а «тIехьален халхарой» лоаттабе Iема йола шоай тактика тешшаме чакхйоахаш болча американски монополей даьша лаьрхIар, доал де Трухильой тешамегIарча Iунех цаI — «президент» Балагер — оттаварца мехка тIа дIахо а шоай доал лоаттаде. Вийнача диктаторо цу гIулакха тIа оттаваьча Балагера дув биаб Доминикански республика Кубас лаьцача новкъа гIолла ца яхийта, аьнна. Доминикански герзацарча низех кхоачам а ца хеташ, США-с сихха тIом бе кийчъяь самолеташ тIалатта авианосеци крейсери а юкъейоагIаш йола тIема эскадр яхийтар Доминикански республика бердашка. Бердашкара массехк километр гаьна, корзагIъяьккхача столицерча нака бIаргагургйолча дIаэттар эскадр.

Из бокъонца дола Доминикански республика чурча гIулакхашта США юкъе гIортар агресси лархIарца нийса мах бир лоалаха уллача Кубас. Интервенци юхатохилга дехаш ООН-а кхерамзлен Советага кхайкар Куба.

ЗIамигача мехкара халкъ кхерадуьдаланзар США тIема эскадрага. БIарччача кIиранна демонстрацеш хилар Санто-Доминго Трухильой дезала халхаро дIавакккхар дехаш. Эскаро лораеш хиннача президента двореце чухьелха гIертабар патриотех массехк бIаь саг. Шоашца танкаши бронеавтомобилаши йолаш бола салтий баха бийзар царна духьал.

ГIайттараша дIадех Балагер сов чехка тIера дIавоаккхилгеи Трухильона тIехьа хиннача реакционерех герзацара низаш цIенделгеи. Цар чIоагIа харцахьа лоархI США тIема низаца шоай чурча гIулакхашта юкъе гIортар.

Эквадореи Доминикански республикеи боккха толам баьккха къамий низаш Латински Америка вокх мехкашка а дегIадоагIаш хилар гуш да. Уж котдаьнна хилар къаьстта дика гучадаьлар Бразиленеи Советски Союзаи юкъера дипломатически гIулакхаш юхаметтаоттадарах. Континенте боккхагIа болча мехка лерттIа гIулакхаш дацар йоккхагIа йолча социалистически державаца. Боккха ши мохк гаргабоалабе гIерташ мел ледаь гIулакхаш дукха хана денз дохадеш а цар торгови бувзамаш тассара новкъарле еш а хьаенай американски агентура, цо Бразиле экономикана доккха зе даьдоллашехьа а.

Эггара тIехьагIа хиннача президентски хоржамашка къаман низаш котдаларо Бразиле Iаьдала керте оттабир бразильско-советски гIулакхаш лерттIа дегIадахкар мехка керттерча хьашташта махеттара долга а цо машара гIулакх чIоагIделга а кхетадеш бола нах. ГIулакхаш юхаметтаоттадара хьакъехьа Къаман конгрессе ше хоам беш, Бразиле кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Сантьяго Дантаса аьлар: «Лаьттан тIа машар лоатталургбац, нагахьа санна вай юстара хуле, нагахьа санна къамаша переговораш е ца гуте, нагахьа санна хIанзара цхьа паччахьалкхе вокханцара хийраьнна хуле».

Правительства яь решени чIоаггIа къоабалйир Къаман конгрессе дукхагIа бараша а керттерча политически партей лидераша а. «Диарио де Нотисиас» яхача газето могадора правительства даь гIулакх, «Бразиле къаман общественни уйлано яьккха йоккха котало, патриотизма, хьинара, нийсхон, кхерамзлен котало из хиларах тарра».

* * *

Агрессивни низаша леладеча гIулакхашеи «шийлача тIемагахьа» барий маневрашеи къаьстта кердагIа хетийт Н. С. Хрущева Дерригдунен Машара Совета президентага-исполнителага проф. Дж. Бернала деннача жопа тIа баь тIахьехам: «ХIанз цIаккха ца хиннача тайпара, вIашагIтоханза баргбац тешаме машар чIоагIбар духьа, массане а цIендаь герз дIадаккхар духьа къовсам лоаттабеш мел бараш. Кхотадаланза а деррига низаш тIадахийтанза а даргдац».

Д. КРАМИНОВ.

ЛИПЕЦКИ ОБЛАСТЬ. Дукха терко тIайохийташ леладу хьайбаш дебадара гIулакх Добрински района «Петровский» яхача совхоза болхлоша. 1.136 бетташ бола етти 8,5 эзар гаргга хьакхеи я совхозе.

Укх шера доккхий толамаш даьхад совхоза дикагIа волча свинара Николай Фролова. Шера тIаийца шийдекхар ханал хьалха кхоачаш а деш, 2.500 хьакха кхеяь ваьннав из.

СУРТА ТIА: совхоза хьакхий ферме ба «Петровский» яхача совхоза ветеринарни фельдшер Г. Лыкови (аьрдехьа) Н. Фролови.

А. Зенина сурт.

ТАСС фотохроника.

Коммунизм хьалъяр— къонабарий гулакх

Мишта хила веза хургйолча коммунистически общества саг? Фу де декхарийла ва из сийрда, Iалальмате хоза кхоане чехкагIа хьалъяра? Мишта хила еза коллектив? ХIанз цу лоархIамерча дешашта дукхагIа уйла тIайохийт вай республикерча кагирхоша. Уж дешаш дувца 28 ноябре МагIалбике вIашагIкхийттабар къона интеллигенташ. «Коммунизм наха къахьегаш хьаю» яхача темах йола къонача интеллигентий теоретически конференци хилар цига. Из конференци вIашагIтехаяр города МагIалбика комсомольцашеи кагирхошеи.

«Коммунизм хьаечун моральни кодекс» яха доклад йир бурув тохача № 2 йолча контора мастера М. Перова. Цул тIехьагIа къамаьлаш дир дуккханеша.

Дика къамаьл дар бурув тохача № 1 йолча контора бурильщика, коммунистически къахьегама бригада члена Ф. Атарщикова даьр. Барт тайна, массаз а вIаши новкъостал деш болх беча шоай коллективах дийцар цо. «ХIаравар массанена тIехьа, массавар цхьаннена тIехьа», яхаш я цар девиз.

Наха юкъерча гуманни отношенехи цар вIаши лархIарахи, саг—сага доттагIа, новкъост, воша хиларах дийцар № 2 йолча больница лора М. Крыловас.

Юххера къамаьл дир геодезе инженера А. Мальсагова. Цо дийцар СССР-е дахача дерригача къамий доттагIалах, моллагIа дале а къам е раса дегаза хилар ла йиш йоацаш хиларах.

М. САНДРОЕВ.

Халкъа талантий выставка

Грозне ший болх дIахьош йолча Къилбаседа-Кавказа автономни республикайи, областийи халкъа самодеятельни искусство дегIайоалаяра конференцена хетаяь самодеятельни художникий выставка хьайийлай В. И. Ленина цIерахча культура Дворецa выставочни зале.

Цига хьахьокхаш йола халкъа творчества Центральни ЦIен дIа-юха кхувлача выставкера экспонаташ укх шера аьхки Москве вIашагIтехача Ерригсоюзни шоллагIча выставке хинна экспонаташ я. Выставке я живописа, графика произведенеш, дахчахи, тIехкахи, кхерахи яь скульптураш, тайптайпара егаь хIамаш. Цу произведеней автораш ба колхозникаш, лораш, инженераш, цIен-ноаной, иштта кхыбараш.

Самодеятельни художникаша шоай балхашца хьахьекхад советски халкъий вахара гIулакхаш. Масала, художника Колесникова хьахьокх производстве балха йолча дагестански кхалсага вахар, конструктор волча Ю. Данилова ше диллача «Денал дола виъ» яхача сурта тIа хьахьокх советски виъ салтечун барт-цхьоагIо, къонахчал, доттагIал, 40 ди доаккхаш форда тIа уж бисача хана. Дика а хоза а да пенсионерка-калмычка Емчировас дилла сурт. Сурта тIа цо мадарра хьахьекхад шоай къаман сага сибат.

Дукха да выставке хьахьокхача экспонаташта юкъе пейзажни жанрех дола сурташ а.

Выставке къаьстта моттиг еннай самодеятельни художникашца болх бара Москверча Н. К. Крупске цIерахча халкъа творчества Центральни ЦIагIа чуйоагIача халкъа искусства заочни университета.

Цу дерригача гIулакхаша хьагойт вай мехка халкъа таланташ дIахо йодача хана дегIаахара партеи правительстваи йоакхо елга а шерра никъ хьабийлалга а. ХIанз хьайийлача выставка боккха пайда лургба самодеятельни художникашта а иштта Грознерча къахьегамхошта а.

З. СУПИЩИКОВА,
Н. К. Крупске цIерахча халкъа творчества Центральни ЦIен искусствовед.

Америка ВIашагIкхийттача Штаташа эхь ца хетташ, гуччахьа социалистически мехкашта духьаларча шпионажагеи диверсегеи бIаьш миллиснаш доллараш дIаухийт, ахчах моллагIа а бIеха зулам де кийча йола элементаш, нах боабераш гул а беш, царех «партизански отрядаш» яхараш вIашагIъехк.

Горий бIы.

А. Грунина сурт.

ТАСС фотохроника.

СУХАЛБЕ ЗЯБЬ АХАРА

КПСС XXII-ча съезда решенеша дегаш ураоттадаь, гуйран балхаш ханнахьа чакхдахара хьинаре къахьегаш ба вай республикера юрта боахама къахьегамхой.

ХIанз царна хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да ханнахьеи дикеи зябь аьха йоаккхилга. Лаьттана доал дарга хьежжа мара вIаштIехьдаргдац, КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, массайолча оагIорахьара цунгара боаггIача бесса пайда а эцаш, юрта боахам айбе.

Из иштта долга а ховш дIадоладаьдар шоай балхаш Урус-Мартана районерча «Горец» совхоза къахьегамхоша. Сменах йола нормаш кхоачаш а тIеххкхоачаш а еш ба цу совхоза трактористаш Каримов Хьамид, Мантаев Авхад, Эдалов Ваха, Шамсудинов Азиз, иштта кхы бола механизатораш.

Цхьабакъда, графиках 15-ча ноябре аьха яккха езаш хиннача 6300 гектар зябах аьхаяц 3700 гектар мара. Из лоархIамера болх селла ледара лелара бехке ба шоай торонех пайда ца эцаш багIа совхоза кулгалхой.

Совхозе ерригаш а 27 ДТ-54, 23 Т-38 трактор я. Царех зябь оахаш яц 20 трактор мара. Бакъдар аьлча, цар йиш яр зябь оахача кхы а дукхагIа торактораш араяха. Иштта, лоадам боаца ремонт бахьан долаш 10 трактор ДТ-54, 12 трактор Т-38 латт вIалла хIама а ца деш. Цу гIулакха дукхагIа бола бехк ба совхоза керттерча инженера нов. Кабанова. Шийга механизатораша шоашта эшаш дола хIама хьаттача цо оал царга:

— Сих ца луш хургда вай, вайна мел эшар Iалашдергда, аьле. Бакъда, вIалла цу дешаел гаьна валац-кха нов. Кабанов. Цудухьа шорттига сих а ца луш, яхача методах болх беш хилар юкъера дIадала дезаш да. ХIаьта из дIадаккха безам боацар бехктокхаме оза а веза.

Цул совгIа, зябь оахача йоккха новкъарле ю совхоза хьажкIаш хиннача кхаш тIара хIанзалца гIадамаш дIадаьха йисте ца бовларо. ХIанз а 1000 гектар гаргга лаьтта да цар гIадамаш тIера дIадаха дезаш.

Уж деррига балхаш даь йистебовла керда декхараш тIаийцад совхоза къахьегамхоша. Цар лерхI 5 декабре ерригa зябь аьха яккха. Цу гIулакха уж декхарийла ба, юкъера кхоачамбоацараш дIа а даьха, шоай берригa низ оарцагIа а баьккха совхоза болх вIаштIехьбаккха.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

КЕГАЕННА УЧЕТ

«Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий-Юртарча хьакхий-товарни ферманна дуккхаза критика яьй производственно-зоотехнически учет во лелаярах.

Критика массаза ю ферманна хьалхле лелаераша, шоашта тIера бехк дIабоаккхаш дола бахьанаш увттадора.

— Зоотехник ца хилча, тха укхаза порядок хургьяц, — йоахар цар,— хIаьта из тхона штатах хьожа а ваьвац.

Юххера а совхоза кулгалхоша зоотехник вахийтар цига, производственно-зоотехнически учет лелаяра эша стандартни журналаш дIа а денна.

Вена хьакхаьчар зоотехник Мальсагов Бахьауддин. Учетчик волча Ведзижев Илезага цхьаккха хIама а ца оалаш управляюще кабинетерча стола тIа журналаш Iо а кхайсаь дIавахар из.

Из бахьан долаш тахан укхаза ха йиш йолаш дац малагIа хьакха маца яхкаргья, дукхагIа хурскаш ер малагIа я, эсала яр малагIа я.

— Из новкъа дац,— йоах ферманна хьалхле лелаераша, — хIара свинаркана, ший пхи пIелг санна йовз ше Iунал ду хьакхарч.

Из-м иштта ма дий, цхьабакъда, зоотехника нийса учет лелалургьяц доагIаш дола йоазош цо ший ханнахьа деш ца хилча. Ферме хIанз а чакхдаланза да хьайбашта номераш охкилга.

Откормочни группе хьакхарч дIатIайоахача хана акташ увттаяц.

Ферма болхлошта хьакхарч нале хинна ханаш ца йовзаш хилар бахьан долаш, уж арахьа яхк, цудухьа хурскаш цамогаш хул.

Иштта, 20-ча ноябре 2 хьакха аргIе яхкар. Цига свинарка тIакхаьчаецаре хIетта яь хурскаш хоттала а яха йовргьяр.

Къаьстта во латт ферме доакъарий учета гIулакх. ХIара свинарка, ший хьакхарчий группана хьайиду доакъар, таразаца увзаш а ца ийдеш, тIахьежжа ийду. Доакъар хьаэцарах кулг бетта цкъа язду, доакъарий ведомость дIакъовлача хана.

Доакъарий расход яра бокъо телхаяро из лежкъадераштa наIараш йийлла ют.

Лакхехьа яздаьчох кхетадеш да укх фермера производственно-зоотехнически учет во лелаеш хилар. Совхозеи отделенеи кулгалхой а ца Iийча мегаргба цу учета юстара баьнна.

С. ПАРОВ.
В. НИКИТИН.

МАССАНЕ А ДЕКХАР

Вайна юкъе хIанз а даьй-ноаной ба йиIигашка ца дешийташ, нагахьа санна дешийташ хилча а 2—3 класс мара ца йоаккхийташ. Цахаддаш къовсам лоаттабе бева цу тайпарча нахаца.

Укх шера соахкарчул дукхха дикагIа тоабаьб Ведана районерча школашка из болх. Эрсеной-Юртара, Тазень-Кала яхача юртара юххьера школаш ворхI шерара хургйолаш эргаьхай, хIаьта района дуккхача юххьерча школашка 5-гIеи 6-гIеи классаш хьайийлай. Верригаш а районе хIанз дешаш 5026 саг ва.

Дешара шу доладалалехьа берий спискаш увттаеш, деша аха торо йоацачарна всеобуча фондах новкъостал деш болх баьб школай хьехархоша, юрташкарча Советий кулгалхоша. Цхьабакъда, районера деррига бераш дешара юкъеозара геттара во новкъостал даьд Даргински, Центароевски, Белгатоевски, Харачойски, иштта кхыйолча юрта Советий председателаша. Цу юртий Советий кулгалхошта хеталу бераш дешара юкъеозара гIулакх халкъа образованеи райисполкомеи декхар мара доацаш санна.

ХIанз районе деша ца дагIаш массехк бер да, царех цхьадараш цамогаш долаш дисад, хIаьта вожаш даьшеи ноаношеи цIагIа соцадаьд. Уж дерригаш а лаьрххIа йолча школашка деша хьожаде дезаш да. Школашка деша ца дагIа бераш дешара юкъеозар керттера декхар из долга а ховш, цу гIулакха беррига низ тIабахийтаб района партийни, советски организацеша, школай кулгалхоша.

П. ЗАГОРУЛЬКО,
Ведана райОНО школай вокхагIа вола инспектор.

Халкъа творчества болхлой конференци

Укх шера 28-ча ноябре Грознерча В. И. Ленина цIерахча культура Двореце КПСС XXII-ча съезда решенешка хьежжа дIахо йодача хана Къилбаседа-Кавказа краяй, автономни республикай, областий къамий самодеятельни искусство дегIайоалаяра хьакъехьа вIашагIтехача конференце дIаболабир ший болх.

Конференци хьаеллаш «Коммунистически общество шерра хьалъеча хана советски искусства лоархIамегIара проблемаш» яха доклад йир философски Iилмай кандидата Т. С. Трофимова.

Нов. Трофимов къамаьл даь ваьнначул тIехьагIа дIаболабир театральни, музыкальни, хореографически, халкъа поэзе, изобразительнии прикладнойи искусства секцеша шоай болх.

Изобразительни искусства секце къамаьл дир РСФСР искусствай заслуженни художника П. Зарона, Къилбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIайчен, Кабардино-Балкарски республикай халкъа творчества ЦIеной болхлоша О. Малтызевас, А. Денисенко, художника Н. Ламтюгина.

Писателий самодеятельни литература балха опыт дIа-юха йовзийташ къамаьл дир советски писателий Союза Къилбаседа-ХIирий отделене правлене председатела Г. Кайтукова.

Хореографически секце хIирий а нохч-гIалгIай а къамий халхарий белгалонаш ювцаш докладаш йир Къилбаседа-ХIирий республикански халкъа творчества ЦIен методиста нов. Цхурбаевас, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен халхарийи иллейи ансамбла балетмейстера Б. Лехта.

Саррахьа конференце дакъа лоацараштa доккха концерт сттадир Къилбаседа-ХIирий, Кабардино-Балкарий, Дагестана, Нохч-ГIалгIай автономни республикай, Адыгейски автономни областа художественни самодеятельноста коллективаша. ХIаьта 29-ча ноябре концерт оттадир Нохч-ГIалгIай АССР самодеятельни а профессиональни а коллективаша.

29-ча ноябре дIахо болх беш хилар секцеш. ХIаьта тахан дIахо болх беш я конференци.

Редактора зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15.
Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15.
Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02211 Заказ № 6437